

Opinnäytetyö (AMK)

Sosiaalialan koulutusohjelma

NSOSTS14

2017

Kaisa Peltomaa & Jenni Muuriaisniemi

TAIDETTA MUKULAXIN MUKSUILLE

– Kuvaamataidon materiaalipaketti
henkilökunnalle

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutus

Syksy 2017 | 51+3

Kaisa Peltomaa ja Jenni Muuriaisniemi

TAIDETTA MUKULAXIN MUKSUILLE

- kuvaamataidon materiaalipaketti henkilökunnalle

Tämä kehittämistyö toteutettiin syksyn 2016 ja syksyn 2017 välisenä aikana. Toimeksiantajana toimi Lastentalo Mukulax Oy, Hirvensalon yksikkö. Kehittämistyössä oli mukana kehittämistyöryhmä, joka koostui päiväkodin johtajasta sekä kahdesta työntekijästä.

Kehittämistyömme ensimmäinen tavoite oli kehittää niin Lastentalo Mukulax Oy:n Hirvensalon yksikön kuin koko yrityksen taidekasvatusta luomalla Hirvensalon Mukulaxin työntekijöille työväline, jolla toteuttaa taidekasvatusta. Tavoitteena oli myös tukea Mukulax Hirvensalossa olevien 3-5-vuotiaiden lasten luovaa ilmaisua ja taiteellista kokemista ottaen huomioon uuden valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman oppimisen alueet. Kehittämistehtävänä oli luoda kuvaamataidon materiaalipaketti, joka sisältää kuvaamataidon tekniikoita 3-5-vuotiaille lapsille pohjautuen kestävään kehitykseen. Tuotoksen sisällössä on huomioitu 3-5-vuotiaan lapsen kehitys sekä valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman oppimisen alueet.

Tässä kehittämistyössä kehittämismenetelminä käytettiin aikaisemman tiedon käyttöä, alkukartoituskyselyä, dialogista keskustelumenetelmää, kehittämistyöryhmää, kokeilevaa toimintaa, palautekyselyä sekä henkilökohtaista kehittämispäiväkirjaa. Kehittämistyön prosessin alussa keräsimme tietoa alkukartoituskyselyllä Mukulax Hirvensalon henkilökunnalta sekä käyttämällä hyväksi aikaisempaa tietoa. Materiaalipaketin sisältö muotoutui kirjallisuuden, kehittämistyöryhmän sekä kokeilevan toiminnan avulla. Kokeileva toiminta toteutettiin Mukulax Hirvensalossa 3-5-vuotiaiden lasten ryhmissä. Kokeilimme erilaisia kuvaamataidon tekniikoita ja arvioimme niiden toimivuutta. Prosessin lopussa teetimme palautekyselyn henkilökunnalle.

Kehittämistyön tuotoksena syntyi kuvaamataidon materiaalipaketti, joka sisältää kuvaamataidon tekniikoita 3-5-vuotiaalle lapsille. Materiaalipaketti sisältää teoriaosuuden sekä ohjeita eri taidetekniikoihin. Teoriaosuus on tiivistelmä 3-5-vuotiaan lapsen kehityksestä sekä taidekasvatuksen tärkeydestä. Olemme koonneet materiaalipakettiin 20 kuvaamataidon tekniikkaa jaettuna neljään osa-alueeseen; maalaustekniikat, paperitekniikat, ympäristötaide sekä muut tekniikat. Materiaalipaketti on toimitettu toimeksiantajalle konkreettisenä kansiona sekä sähköisenä versiona.

ASIASANAT:

Varhaiskasvatus, taidekasvatus, kuvaamataito, kehittämistoiminta

Kaisa Peltomaa and Jenni Muuriaisniemi

ART FOR MUKULAX'S CHILDREN

- Visual art materials for the employees

This development project and thesis was made during the autumn year 2016 and the autumn 2017 for Mukulax Hirvensalo kindergarten in Turku. The development project was carried out by the thesis authors with the support of development group formed for the project. Development group included the managing director and two employees of Mukulax Hirvensalo.

The first purpose of this thesis was develop the art education in Mukulax Hirvensalo kindergarten and within the Mukulax company by creating a new tool for art education. Second purpose was to support the creative and artistic expression of the three to five-year-old children of Mukulax Hirvensalo by considering the new National Curriculum Guidelines on Early Childhood Education and Care.

The created educational tool is a folder of visual art materials consisting of visual art techniques based on sustainable development for three to five-year-old children. The content of the folder was selected by considering both the development of three to five-year-old and the learning areas of National Curriculum Guidelines on Early Childhood Education and Care.

Selected methods for carrying out the development project were: former knowledge, a questionnaire, discussion, experimental action, development group, and personal development diary. At the beginning of the project information and ideas were collected by making a questionnaire for the employees of the kindergarten and using a former knowledge. The content of the folder is compiled with the help of literature, development group and experimental action. The experimental action was performed in the groups of three to five-year-old children of Mukulax Hirvensalo. Art techniques and their functionality was tested with the children. At the end of the project feedback questionnaire was performed for the employees of the Mukulax Hirvensalo.

The result of this development was the folder that includes materials for art to three to five-year-old children. The folder consists of theoretical part and instructions for art techniques. Theoretical part discusses the development of three to five-year-old children and the importance of art education. The instructions consists of twenty art techniques which have been divided into four sections: painting techniques, paper techniques, environmental art and other techniques. The folder was delivered to Mukulax Hirvensalo in concrete folder and electronic form.

KEYWORDS:

Early childhood education, art education, visual arts, development

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 KEHITTÄMISTYÖN LÄHTÖKOHDAT	8
2.1 Kehittämistyö – kohti päämäärää	8
2.2 Toimeksiantajan kuvaus ja kehittämistyön tarve	8
2.3 Kehittämistyön tavoite ja kehittämistehtävä	9
3 TAIDEKASVATUS VARHAISKASVATUKSESSA	10
3.1 Varhaiskasvatuksen lähtökohdat	10
3.2 Taidekasvatuksen periaatteet ja merkitys	12
3.3 Lapsen taiteellisen toimijuuden tukeminen	15
4 KUVAAMATAIDON MERKITYS 3-5-VUOTIAAN LAPSEN KEHITYKSELLE	17
4.1 Kehitys kuvallisen toiminnan taustana	17
4.2 Kuvaamataito ja fyysinen kehitys	19
4.3 Kuvaamataito ja kognitiivinen kehitys	21
4.4 Kuvaamataito ja sosioemotionaalinen kehitys	24
5 KEHITTÄMISTYÖN ETENEMINEN	26
5.1 Kehittämistyön kuvaus	26
5.2 Kehittämistyössä käytetyt menetelmät	26
5.3 Kehittämistyön prosessin kuvaus	29
6 KUVAAMATAIDON MATERIAALIPAKETIN ESITTELY	37
7 KEHITTÄMISTYÖN ARVIOINTI	42
7.1 Kehittämistyön tuotoksen arviointi	42
7.2 Kehittämistyön prosessin arviointi	45
7.3 Ammatillinen kasvu ja eettiset pohdinnat	47
8 LÄHTEET	50

LIITTEET

- Liite 1. Alkukartoituskysely
- Liite 2. Välipalautte kehittämissyöryhmältä
- Liite 3. Palautekysely

KUVAT

- Kuva 1 Oppimisen alueet yhdistettynä kuvaamataidon materiaalipaketin tekniikoiden sisältöön (c Kaisa Peltomaa 2017). 38

KUVIOT

- Kuvio 1. Oppimisen alueet (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016). 11

TAULUKOT

- Taulukko 1. Kehittämistoiminnan prosessi (mukaillen Salonen, 2013, 20). 30
- Taulukko 2. Kuvaamataidon materiaalipaketin sisältämät tekniikat suhteessa 3-5-vuotiaan lapsen kehitykseen (c Kaisa Peltomaa 2017). 39

1 JOHDANTO

Lasten kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistäminen yhteistyössä huoltajien kanssa on varhaiskasvatuksen tärkein tehtävä. Varhaiskasvatuksessa opitut tiedot ja taidot edistävät lasten osallisuutta ja aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa. Tärkeää on ymmärtää lapsuuden merkitys sekä tietää lasten kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta, sillä ne luovat perustan pedagogiselle toiminnalle. Varhaiskasvatus muodostaa johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden lapsen kehityksen ja oppimisen kannalta sekä alustan elinikäiselle oppimiselle. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 14–18.)

Kehittämistyömme toimeksiantajana oli Lastentalo Mukulax Oy. Lastentalo Mukulax Oy on yksityinen päiväkotitilaisuus Turussa, jolla on kuusi yksikköä. Tavoitteena oli kehittää Lastentalo Mukulax Oy:n Hirvensalon yksikön taidekasvatusta, sekä myös koko Lastentalo Mukulax Oy:n taidekasvatusta tuomalla yrityksen yhteen yksikköön uusi työväline. Tavoitteena oli myös tukea Mukulax Hirvensalossa olevien 3-5-vuotiaiden lasten luovaa ilmaisu- ja taiteellista kokemista uuden valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman mukaisesti. Taidekasvatus on laaja käsite, joka koostuu monesta eri taiteen alasta. Käytämme teoriaperustana taidekasvatusta varhaiskasvatuksessa, mutta keskitymme erityisesti kuvaamataittoa.

Kehittämistehtävänä oli luoda materiaalipaketti, jossa on erilaisia kuvaamataidon harjoitteita 3-5-vuotiaille lapsille pohjautuen kestävään kehitykseen. Kestävä kehitys on jatkuva ja ohjattu yhteiskunnallinen muutos maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti. Kestävän kehityksen päämääränä on turvata hyvät mahdollisuudet elämiseen niin nykyisille kuin tuleville sukupolville. Ympäristö, ihminen ja talous tulee ottaa tasavertaisesti huomioon päätöksenteossa ja toiminnassa. (Ympäristöministeriö 2017.)

Kehittämistyön raportin luvussa kaksi kerromme työmme lähtökohdista. Avaamme mitä kehittämistyö on, kuvaamme toimeksiantajaamme sekä työmme lähtökohtia ja tarvetta. Kerromme kehittämistyömme tavoitteista sekä kehittämistyön tehtävästä. Luvussa kolme ja neljä ovat kehittämistyömme teoriaosuuksia. Luvun kolme teoriaosuus kuvaa taidekasvatusta varhaiskasvatuksessa. Avaamme varhaiskasvatuksen määrittelyä sekä valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteita, johon tulee perustua toiminnan suunnittelu. Käsittelemme lisäksi taidekasvatuksen periaatteita ja sen merkitystä sekä lapsen taiteellisen toimijuuden tukemista. Luvun neljä teoriaosuus käsittelee

kuvaamataidon merkitystä 3-5-vuotiaan lapsen kehitykselle. Käsittelemme kuvaamataidon merkitystä lapsen fyysisen, kognitiivisen sekä sosioemotionaalisen kehityksen kannalta. Luku viisi käsittelee kehittämistyön etenemistä. Kerromme mitä menetelmiä olemme kehittämistyössämme käyttäneet sekä kuvailemme kehittämistyömme prosessia. Luvussa kuusi esittelemme kehittämistyömme tuotoksen eli kuvaamataidon materiaalipaketin: Taidetta Mukulaxin muksuille. Kuvaamataidon materiaalipakettimme koostuu kuvaamataidon tekniikoista, jotka on suunnattu 3-5-vuotiaille lapsille pohjautuen kestävään kehitykseen. Luvussa seitsemän arvioimme kehittämistyötämme. Arvioimme kehittämistyön tuotosta, kehittämistyön prosessia sekä eettisyyttä ja ammatillista kasvua.

2 KEHITTÄMISTYÖN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Kehittämistyö – kohti päämäärä

Kehittämistä rinnastetaan usein käsitteisiin kehittämistoiminta, kehitystyö ja kehittäminen. Käsitteellä kehittäminen tarkoitetaan konkreettista toimintaa, jolla on selkeä päämäärä ja tavoite. Kehittämistoiminnan laajuus, kohde, organisointitapa ja lähtökohdat voivat vaihdella merkittävästi, mutta sen prosessi etenee viiden erilaisen tehtäväkokonaisuuden avulla. (Toikko & Rantanen 2009, 13 – 14.)

Kehittämisprosessiin sisältyvät tehtävät ovat perustelu, organisointi, toteutus, levittäminen sekä arviointi. Kehittäminen edellyttää aina perusteluja eli vastataan kysymyksiin mitä ja miksi kehitetään. Jotta kehittämistoimintaa voi organisoida, toteuttaa ja arvioida, ovat toiminnan lähtökohdat määriteltävä ensin. Perustelu liittyy usein ongelmaan tai uuteen näkemykseen, jota tulee kehittää. Organisointivaiheessa kehittämistoiminnan tavoite on jo määritelty ja hyväksytty. Kehittämistoiminnan organisointi sisältää käytännön toteutuksen suunnittelua ja valmistelua, kuten toimijoiden ja resurssien määrittelyä. Toteutusvaihe muodostuu ideoinnista, priorisoinnista, kokeilusta ja mallintamisesta. Vaiheen tärkein tehtävä on vastata siihen, miten asetettu tavoite voidaan saavuttaa. Asioiden priorisointi on tärkeää kehittämistoiminnassa, koska kaikkea mahdollista ei voida toteuttaa. Tässä vaiheessa jäsenetään työtä, kokeillaan uusia työtapoja ja kehitetään yhteistyötä. Kehittämistoiminnan tulosten levittäminen on usein oma erillinen prosessi, joka ei välttämättä nivelly ongelmitta varsinaisen kehittämisprosessin sisälle. Tulosten levittämistä voidaan edistää esimerkiksi tuotteistamisen avulla, joka tukee levittämistoimintaa. Arvioinnin tarkoituksena on tuottaa tietoa, jonka avulla kehittämisprosessia voidaan ohjata. Arviointivaiheessa tarkastellaan ja puntaroidaan kehittämisen perustelua, organisointia ja toteutusta. Arvioinnin päätehtävä on pohtia, saavutettiinko kehittämistoiminnan tavoite. (Toikko & Rantanen 2009, 56 – 63.)

2.2 Toimeksiantajan kuvaus ja kehittämistyön tarve

Teimme kehittämishankkeen lastentalo Mukulax Oy:n Hirvensalon yksikölle. Yksityinen lasten päivähoido on yksityisen henkilön, yhteisön, säätiön taikka julkisyhteisön perustama liikeyritys, joka tuottaa korvausta vastaan päivähoidoa lapselle (Varhaiskasvatuslaki

36/1973). Lastentalo Mukulax Oy:llä on kuusi yksikköä eri puolilla Turkuu. Lastentalo Mukulax Oy kertoo nettisivuillaan tarjoavansa laadukasta varhaiskasvatusta ja esiopetusta. Heidän toimintansa kulmakiviä ovat pienryhmätoiminta, leikki, projektit ja oma, lähihuokaan ja luomuun keskittyvä keittiö. Toiminnan tavoitteena ovat toimiva arki lapsiperheille ja turvalliset sekä leikintäyhteiset hoitopäivät pienissä ryhmissä. Päiväkodin toiminta on tavoitteellista ja se edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. (Lastentalo Mukulax 2017a; Lastentalo Mukulax 2017b.)

Kehittämistyö tehtiin koskien Mukulax Hirvensaloo ja pääyhteistyökumppanina toimi Mukulax Hirvensalon johtaja Marianne Paappa. Mukana kehittämishankkeessa oli kehittämistyöryhmä, joka koostui päiväkodin johtajasta Marianne Paapasta sekä 3-5-vuotiaiden ryhmissä työskentelevistä lastenhoitajista Maria Järvisestä ja Angelica Ramirezista.

Mukulax Hirvensalolla oli noussut tarve kehittää heidän pitämää taidekasvatusta varhaiskasvatuksessa. Työntekijät tarvitsivat työvälineen, jonka avulla he voisivat kehittää itseään taidekasvattajina sekä toteuttaa taidekasvatusta lasten kanssa entistä paremmin. Heillä ei ollut aikaisemmin käytössä yhtä selkeää kuvaamataidon tekniikoiden kokonaisuutta, vaan joitakin ohjeita internetin pilvipalvelussa.

2.3 Kehittämistyön tavoite ja kehittämistehtävä

Kehittämistyömme tavoitteena on kehittää niin Lastentalo Mukulax Oy:n Hirvensalon yksikön kuin koko yrityksen taidekasvatusta luomalla Hirvensalon Mukulaxin työntekijöille työväline, jolla toteuttaa taidekasvatusta. Tavoitteena on myös tukea Mukulax Hirvensalossa olevien 3-5-vuotiaiden lasten luovaa ilmaisua ja taiteellista kokemista ottaen huomioon uuden valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman oppimisen alueet. Kehittämistehtävänä on luoda kuvaamataidon materiaalipaketti työntekijöiden työn tueksi. Materiaalipaketti sisältää erilaisia kuvaamataidon tekniikoita ottaen huomioon kestäväen kehityksen ja 3-5-vuotiaan lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen.

3 TAIDEKASVATUS VARHAISKASVATUKSESSA

3.1 Varhaiskasvatuksen lähtökohdat

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen tavoitteellista ja suunnitelmallista opetuksen, kasvatuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa erityisesti painottuu pedagogiikka (THL 2016). Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia. Sen tulee tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteutumista. Tavoitteena on myös toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa. (Varhaiskasvatuslaki 580/2015.)

Opetushallitus laatii ja päättää varhaiskasvatuslain pohjalta valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (THL 2016). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tehtävänä on edistää laadukkaan ja yhdenvertaisen varhaiskasvatuksen toteutumista koko maassa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määrätään varhaiskasvatuksen toteuttamisen keskeisistä sisällöistä ja tavoitteista, monialaisesta yhteistyöstä, varhaiskasvatuksen järjestäjän ja lasten huoltajien välisestä yhteistyöstä sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sisällöstä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 14.)

Varhaiskasvatussuunnitelmaan on kirjattu oppimisen alueet, jotka ovat keskeisimpiä sisältöjä ja alueita, joita kasvattajan tulisi ottaa huomioon järjestäessään ja suunnitellessaan pedagogista toimintaa. Niiden tavoitteena on ohjata henkilöstöä monipuoliseen ja eheytettyyn pedagogiseen toimintaan lasten kanssa. Oppimisen alueita on viisi: kielten rikas maailma, ilmaisun monet muodot, minä ja meidän yhteisömme, tutkin sekä toimin ympäristössäni, kasvan, liikun ja kehityn. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 39.)

Kuvio 1. Oppimisen alueet (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016).

Kielten rikas maailma tukee varhaiskasvatuksen tehtävää, eli vahvistaa lasten kielellisten taitojen ja valmiuksien sekä kielellisten identiteettien kehittymistä. Lasten uteliaisuutta kieliin, teksteihin ja kulttuureihin vahvistetaan. Kehittyvät kielelliset taidot antavat lapsille uusia vaikuttamisen keinoja ja vahvistaa heidän mahdollisuuksia osallisuuteen ja aktiiviseen toimijuuteen. *Ilmaisun monet muodot* sisältävät musiikillisen, kuvallisen, sanallisen ja kehollisen ilmaisun kehittymisen ja niihin tutustumisen. Lasten ilmaisulle on luonteenomaista sen kokonaisvaltaisuus ja eri ilmaisun muotojen yhdisteleminen. Ilmaisun eri muodot antavat lapsille keinoja hahmottaa ja kokea maailmaa innostavalla ja heitä puhuttelevalla tavalla. *Minä ja meidän yhteisömme* – oppimisen alue sisältää eettisen ajattelun ja katsomusten valmiuksia sekä lähiyhteisön menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden ymmärtämisen valmiuksia. Varhaiskasvatuksen yhtenä tehtävänä on antaa lapsen havainnoida ja ymmärtää ympäristöään. Tätä tukee *Tutkin ja toimin ympäristössäni* – oppimisen alue, jonka tavoitteena on ohjata lapsia tutkimaan ja toimimaan

luonnossa sekä rakennetussa ympäristössä. *Kasvan, liikun ja kehityn* – oppimisen alueeseen sisältyy ruokakasvatukseen, liikkumiseen, terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tavoitteita, jotka tukevat erityisesti itsestä huolehtimiseen ja arjen taitoihin liittyvää laaja-alaista osaamista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 14 – 44.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan kaikessa toiminnassa on huomioitava kestävä elämäntavan välttämättömyys. Arjen toimilla ja valinnoilla ilmennetään vastuullista suhtautumista ympäristöön ja luontoon, niin ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti kuin taloudellisestikin. Varhaiskasvatuksessa edistetään tilojen sekä välineiden säästäväisyyttä, korjaamista ja uusiokäyttöä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 31.)

Varhaiskasvatuksessa toteutuvan ympäristökasvatuksen tavoitteena on vahvistaa lasten luontosuhdetta ja vastuullista toimimista ympäristössä sekä ohjata heitä kohti kestävä elämäntapaa ja edistää siinä tarvittavien taitojen harjoittelemista. Näitä käytännön taitoja ovat energian säästäminen ja jätteiden vähentäminen kierrätyksen ja uudelleen käytön avulla. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 45.) Taidetta tehdessä tulee ottaa huomioon sen vaikutukset ympäristöön, sillä pahimmillaan se voi jopa kasvat-
taa ympäristöongelmia, jos ei oteta huomioon materiaalien oikeanlaista kierrätystä ja tarvikkeiden, kuten maalien sisältöä (Naukarinen 2007, 106, 116). Lapset ovat taitavia uusiokäyttäjiä ja mahdollisuudet materiaalien uusiokäyttöön varhaiskasvatuksessa on rajattomasti (Rosenberg 1993, 53).

Ihminen omaksuu arvot pääosin lapsuudessaan. Sen vuoksi on tärkeää, että päiväkodin kasvattajat ottavat huomioon ympäristökasvatukseen liittyvät seikat lapsen ensimmäisestä elinvuodesta alkaen. On olennaista, että kasvattajan tulee olla itse sisäistänyt ympäristöä huomioonottava elämänsäsenne, jotta hän kykenee opettamaan johdonmukaisesti ympäristöystävällisempää elämäntapaa lapsille. (Kurttio & Kurki 1999, 11.)

3.2 Taidekasvatuksen periaatteet ja merkitys

Varhaiskasvatuksen taidekasvatus luo pohjaa lapsen tulevalle kehitykselle ja siihen on syytä kiinnittää erityistä huomiota. Kasvattajilla on erityinen näköalapaikka lapsen kehityksen alkutaipaleelle. Mitä varhaisemmin lasta on ohjattu luovuuden, kokemisen ja käsi-
sillä tekemisen maailmaan sitä enemmän hänellä on uskallusta ja mahdollisuuksia hyödyntää niitä taitoja myöhemmin. (Ruokonen ym. 2009, 58.) Karppinen ym. (2005, 7)

mieltävät taidekasvatuksen kaikille kuuluvana arvona. Se toimii kanavana itseilmaisulle ja se on tila lapsen sisäiselle mielenmaisemalle.

Taidekasvatuksen kansainvälinen kiinne kohta on Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus (1948), jonka mukaan jokaisella tulee olla oikeus nauttia taiteista sekä vapaasti osallistua yhteiskunnan sivistyselämään. Toinen vahva lähtökohta taidekasvatukselle on Lapsen oikeuksien sopimus (1991), johon kirjattujen oikeuksien tulee toteutua jokaisen lapsen elämässä. Suomessa varhaiskasvatuksen säädökset määrittävät toiminnan vähimmäisvaatimukset ja ohjaavat kasvattajia toimimaan lasten kulttuuristen oikeuksien puolesta. (Kuusela ym. 2014, 20.) Varhaiskasvatuksessa opetettavalle taidekasvatukselle määritellään perusteet valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan varhaiskasvatuksen tehtävänä on tavoitteellisesti tukea lasten musiikillisen, kuvallisen sekä sanallisen ja kehoillisen ilmaisun kehittymistä sekä tutustuttaa heitä kulttuuriperintöön ja taiteen eri aloihin. Taiteellinen ilmaiseminen ja kokeminen edistävät lasten sosiaalisia taitoja, oppimisedellytyksiä, myönteistä minäkuvaa sekä valmiuksia ymmärtää ja jäsentää ympäröivää maailmaa. Taidekasvatus sisältää sekä ennalta suunniteltua että spontaania toimintaa. Ilmaisun ja oppimisen prosesseissa korostuu tutkiminen, kokeilu, tekemisen eri vaiheiden harjoittelu ja niiden dokumentointi. Lasten yksilöllistä ilmaisua tuetaan ja lasten yhteisille luoville projekteille annetaan tilaa ja aikaa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 41- 42.)

Kuvallisen ilmaisun tavoitteena on kehittää lasten suhdetta kuvataiteeseen, kulttuuriperintöön ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin. Lapsilla on mahdollisuus saada esteettisiä elämyksiä ja kokemuksia taiteen äärellä sekä nauttia kuvien tekemisestä. Monipuolisen kuvailmaisun avulla lapset harjoittavat kuvallista ajatteluaan, havainnointiaan ja kuvien tulkintaa. Kuvan tekemisen taitoja kehitetään varhaiskasvatuksessa moniaistisesti ja yhteyksiä muihin ilmaisun muotoihin rakentaen. Lapset kokeilevat erilaisia kuvan tekemisen tapoja, materiaaleja ja välineitä ja heidän kanssaan havainnoidaan omia teoksia, esineitä sekä ympäristön kohteita. Luovaa ongelmanratkaisua, suunnittelutaitoja, materiaalien, rakenteiden ja tekniikoiden tuntemusta harjoitellaan käsityöllisen toiminnan avulla. Sen tavoitteena on tarjota lapsille tekemisen, kokemisen ja oivaltamisen iloa. Sen lisäksi lapsi saa nautintoa työskentelystä, jossa oma luovuus ja kädenjälki näkyvät. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 42- 43.)

Lasten taidekasvatuksessa erottuu kaksi pääsuuntausta, jotka ovat lapsille erityisesti suunnattu taide ja lasten itsensä esittäminen, luoma tai tekemä taide. Näiden välimaastossa

kulkevat arkipäivän tapahtumien joukossa tapahtuvat elämykselliset tilanteet, joita kutsutaan peruskokemuksiksi. Peruskokemukset ovat moniaistisia lapsuudessa saatuja kokemuksia, joiden varaan lasten myöhemmät taidemieltymykset – ja valinnat, sekä kulttuuriset arvostukset rakentuvat. Tämän vuoksi peruskokemukset ovat keskeisiä elementtejä taidekasvatuksen opetuksessa ja teoriassa. Peruskokemuksia ei voi etsiä, vaan ne tulevat vastaan kaikkialla lapsen oppimisympäristössä (Karppinen ym. 2001, 171 -174.) Kodin ohella lapsen keskeisimpiä taiteellisia kasvu ympäristöjä ovat päiväkotia ja koulu (Ruokonen ym. 2005, 11).

Taide ja luovuus ovat osa lapsen jokapäiväistä elämää sekä inhimilliseen kulttuuriin kasvua. Taiteen kautta lapsen kulttuurinen identiteetti vahvistuu. Lapset ovat luovia ja aktiivisia kulttuurin rakentajia, jonka vuoksi taidekasvatuksen merkitys kotien ja koulujen arjessa korostuu kasvatuksellisena voimavarana sekä yhtenä demokraattiseen yhteiskuntaan kuuluvana arvona. Taidekasvatusta voidaan perustella kaikille kuuluvana arvolla monilla tavoin. Taide on luova moniaistinen kokemuksen ja tietämisen tapa, se toimii yhteisenä kielenä ihmisten välillä ja sen kautta ihmiset voivat välittää kulttuurista ymmärrystä ja toistensa arvostusta. Taide toimii kanavana lapsen itseilmaisulle ja sisäisen maailman mielenmaisemille. Lapselle ominainen tapa toimia vahvistaa hänen hyvinvointiaan ja käsitystä itsestään sekä lisää hänen osallistumismahdollisuuksiaan. Toimiessaan mielekkäällä tavalla lapsi myös ilmentää tunteitaan ja ajatteluaan. (Ruokonen ym. 2009, 82.) Taiteellinen toiminta heijastaa aina sen tekijän ajatuksia ja kokemuksia (Gaitskell & Hurwitz 1975, 7).

Taidekasvatus on kasvamista eettiseksi kokijaksi ja sen avulla opitaan arvostamaan taiteen harjoittamisen merkityksiä. Lapset saavat mahdollisuuden kokea ja oppia taiteellisia prosesseja alusta loppuun. Taiteellinen työskentely kehittää lapsen itsenäisyyttä sekä yhteistyötaitoja. Taidekasvatuksessa syntyneet oppimiskokemukset lisäävät taiteiden ja taitojen sisällöllistä osaamista sekä tukevat myös lapsen kokonaisvaltaista kehitystä kaikilla osa-alueilla. Taidekasvatuksen moniaistinen ja kokonaisvaltainen lähestymistapa, jossa mielikuvamaailma sekä leikki hallitsevat lapsen toimintoja, antavat parhaat edellytykset lapsen luovuudelle ja kehitykselle. (Karppinen ym. 2005, 7-8.) Taiteellisen toiminnan yksi keskeisimpiä tehtäviä lapselle on ilmaista omaa sisäistä maailmaa ja jakaa kokemuksia toisten kanssa. Taiteen merkitys ei piile vain siinä, millaisia mahdollisuuksia se tarjoaa yksilölle itseymmärrykseen, vaan taiteen tekeminen yhdessä tai rinnakkain tarjoavat aidon vuorovaikutuksellisen kohtaamisen. (Ruokonen ym. 2009, 75.)

3.3 Lapsen taiteellisen toimijuuden tukeminen

Lapsi on toimijana niin taiteen tekijä kuin vastaanottaja. Taide ja kulttuuri eivät synny tyhjiössä, eikä taiteellinen toimijuus voi myöskään toteutua ilman vuorovaikutusta ympäröivään maailmaan. Lapset saavat syntymästä saakka vaikutteita ja käytäntöjä itseensä ympäristöstä sekä muodostavat omaa suhdettaan taiteeseen aktiivisesti. Tämä suhde on osa lapsen taiteellista toimijuutta ja se muotoutuu sekä yksilölliseen että kulttuurisen ryhmäidentiteetin suuntaan. Pienet lapset alkavat nopeasti muodostaa suhdettaan taiteeseen ja muihin kulttuurin ilmiöihin. Samalla lapselle kehittyy erilaisia esteettisiä mielilyksyksiä sekä ennakkokäsityksiä. Lapsen taiteellisen toimijuuden kannalta on keskeistä, että hän saa ilmaista sekä tekijänä että toimijana sen, mistä pitää, ja se hyväksytään. Lapsille on tärkeää tuntea kuuluvansa toimijoina omaan ympäröivään kulttuuriin ja sen sisältämään perintöön. Erilaiset kulttuuriset juhlat, perinteiset käsityöt, vanhat sadut ja laulut ovat kaikki osa sitä kulttuuripääomaa, johon lasten on oikeus päästä osallisiksi. Varhaiskasvatuksen näkökulmasta perinteiden esille tuominen ja vaaliminen eivät ole ainoastaan niiden opettamista lapsille vaan lasten ottamista toimijoina niihin mukaan. (Hujala & Turja 2016, 118–121.)

Kasvattaja vastaa varhaiskasvatuksen esteettisestä, taiteellisesta ja kulttuurisesta kasvatuksesta. Käytännössä se toteutuu musiikin, kuvataiteen, käsityön, liikunnan, kirjallisuuden sekä tanssin ja draamakasvatuksen tavoitteellisissa toimintatilanteissa. Se sisältyy osaksi kaikkea varhaiskasvatuksen hoito- ja kasvatustoimintaa. Nimenomaan kasvattaja luo lapselle mahdollisuudet esteettisiin kokemuksiin ja tukee lapsen aistikokemuksia sekä kykyä intensiiviseen läsnäoloon. Hän tukee lapsen hämmästelemisen ja ihmettelyn taitoa ja rakentaa ympäristöä, jossa näkyvät lasten oman kulttuurin jäljet. Varhaiskasvatus tavoittaa suuren osan varhaiskasvatuskäisistä lapsista, jonka vuoksi laadukkaalla pedagogiikalla on mahdollisuus tasoittaa sosioekonomisen taustan vaikutusta lapsen oppimisessa. (Ruokonen ym. 2009, 10–11.)

Kasvattajan tulee vahvistaa lapsen aloitteita ja motivaatiota kuvalliseen toimintaan sekä organisoida toiminta sellaiseksi, jossa on mahdollisuus syventymiseen ja harjoitteluun. Aikuisjohtoisessa toiminnassa kasvattaja vastaa toiminnasta, mutta tavoitteena on, että lapsi saa itselleen merkityksellisiä kokemuksia ja oppii vähitellen työskentelemään itsenäisesti. Kasvattaja voi pyrkiä mielekkääseen toimintaan jäsentämällä työskentelyn vaiheita esimerkiksi ideointiin, ratkaisun suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Onnistuneessa vuorovaikutustilanteessa lapsi saa avoimesti kommentoida ja jakaa omia ideoita.

Toimiessaan oman osaamisensa ylärajoilla lapsi oppii uutta ja on usein motivoitunut. Uutta toimintaa aloittaessa kasvattaja tarvitsee tietoa lasten sosiaalisesta ja kulttuurisesta taustasta sekä heidän temperamentista, taidoista, kiinnostuksen kohteista ja pe-loista. Olennaista on se, millaisella herkkyydellä kasvattaja suhtautuu saamansa tietoon. (Karppinen ym. 2014, 60.)

4 KUVAAMATAIDON MERKITYS 3-5-VUOTIAAN LAPSEN KEHITYKSELLE

4.1 Kehitys kuvallisen toiminnan taustana

Kehitys määritellään usein ajan kuluessa tapahtuvaksi muutosten ketjuksi, joka alkaa hedelmöityksestä ja jatkuu koko elämän ajan. Kehitystä tapahtuu eri osa-alueilla, jotka voidaan jakaa biologiseen, sosiaaliseen, emotionaaliseen sekä kognitiiviseen kehityksen osa-alueeseen. (Keenan ym. 2016, 17.)

Lapsen ihmisenä kasvussa kuvataidekasvatus on tärkeää, sillä se tukee lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista kokonaisvaltaisesti. Kuvataiteellinen työskentely rakentaa lapsen identiteettiä ja se tarjoaa mahdollisuuden niin fyysis-motoriseen harjaantumiseen, kognitiiviseen kehittymiseen kuin sosiaalisen ja tunne-elämän kohtaamiseenkin. (Ruokonen ym. 2009, 52.) Tarkoituksena on edistää lapsen kasvamista vastuulliseksi ihmiseksi ja yhteiskunnan jäseneksi (Kuusela ym. 2014, 40). Lasten kuvataiteellisella toiminnalla tarkoitetaan lasten tuottamia kuvataiteellisia töitä sekä heidän tulkintoja taiteesta. (Kuusela ym. 2014, 12). Perinteisiä kuvataiteen lajeja lasten kanssa ovat piirtäminen, maalaaminen ja kuvanveisto. Uusia kuvataiteen lajeja ovat käsitetaide ja ympäristötaide. Nykypäivänä tiukat kuvataiteen rajat ovat hämärtyneet ja taiteen eri muodot kulkevat käsi kädessä. (Vilén ym. 2013, 498.)

Lasten persoonallisuuden monipuolisessa kehityksessä on korostettu kolmenlaisia mahdollisuuksia. Niitä ovat lasten saamien virikkeiden tärkeys ja niiden laatu. Toiseksi korostetaan luovuuden kehittämistä ja sen tärkeyttä, eli on tärkeää huolehtia lapsen oman toiminnan mahdollisuuksista, rohkaista häntä käyttämään mielikuvitustaan ja ilmaisemaan ajatuksiaan, rohkaista kokeilemaan erilaisia toimintatapoja sekä kehittämään erilaisia kykyjään. Kolmanneksi korostetaan lapsen kehityksen nojautumista hänen omaan kulttuuriperintöön, joka voisi jatkuvasti tarjota kasvupohjaa hänen kehitykselleen. (Takala & Takala 1980, 187.)

Kuvallinen toiminta on lapsille luonteeltaan kokeilevaa ja tutkivaa, toistoa, etsimistä ja löytämistä. Taiteellinen tekeminen on lapselle löytöretki omaan minään ja siinä on mahdollisuus henkiseen kasvuun. Samalla taiteen tekeminen on myös löytöretki omaan ympäristöön. Kuvallisen työskentelyn avulla lapsi jäsentää ympäröivää maailmaa ja tutkii

sitä. Kuvien avulla voi myös kommunikoida, sillä kuva on aina viesti, jota muut voivat tarkastella ja tulkita. Taiteen tekeminen tuottaa lapselle iloa ja hänellä on sisäinen kyky motivoitua. Lapsi kuitenkin tarvitsee työskentelyssään aikuisen tukea, opetusta, kiinnostusta ja vuorovaikutusta, jonka myötä lapsen motivaation työskentelyyn kasvaa ja kehittyy. Parhaimmillaan taiteen tekeminen on rikasta vuorovaikutusta tekijän ja katselijan välillä. (Tarkkonen & Sassi 2006, 28.)

Työskennellessään lasten kanssa, työntekijän on oltava selvillä hoitamiensa lasten kehityksen yleisestä tilanteesta. Työntekijän on tiedettävä mitä lapsi osaa, mitä lapselta voidaan edellyttää sekä millaista huolenpitoa ja tukea kyseinen lapsi tarvitsee. On tärkeää huomioida, että yksilölliset vaihtelut lapsen kehityksessä voivat olla hyvin suuria. (Koivunen & Lehtinen 2015, 127–128.)

3-5-vuotiaan lapsen kehitys

Lapsen taitojen oppiminen menee usein tyypillisen kehityskaaren mukaan, jonka tunteminen auttaa aikuisia ymmärtämään lapsen toimintatarpeita ja tukemaan hänen kehitystään (Nurmi ym. 2014, 23). Jokainen lapsi kuitenkin kehittyy ja oppii omassa tahdissaan, jolloin yksilölliset vaihtelut voivat olla suuria. Ensin lapsessa kehittyy tarkkaavaisuus, sen jälkeen motoriikka ja sitten kieli. (Koivunen & Lehtinen 2015, 129.)

2-4-vuoden iässä lapselle kehittyy kyky viivästettyyn jäljittelyyn eli hän kykenee jäljittelemään kohteita, jotka eivät ole läsnä. Kuvitteellinen leikki ilmaantuu myös tässä iässä, samalla kun lapsen kielitaito laajenee nopeasti. Leikki heijastaa kokonaisvaltaisesti lapsen motorisia, tiedollisia ja sosiaalisia taitoja. Kolmivuotiaita ja sitä vanhempia lapsia kiinnostavat usein rakenteluleikit. Leikkien materiaalina lapset voivat käyttää rakennuspalikoita, mutta yhtä hyvin myös peittoja, patjoja ja huonekaluja. Luonnosta löytyvät materiaalit tarjoavat myös mahdollisuuksia lasten rakenteluleikeille. Kolmivuotiaiden rakenteluleikit ovat vielä lyhytkestoisia, mutta lapsen kasvaessa leikkien kestoakin pitenee. Roolien omaksuminen osana leikkiä alkaa yleensä kolmannen ikävuoden aikana. Viisivuotiaat lapset ovat kiinnostuneita sääntöleikeistä, jolloin leikkejä ohjaavat vuorottelu ja tietty kaava, jonka mukaan leikissä edetään. (Nurmi ym. 2014, 67–79.)

Ikävälillä 3-5 vuotta yksityiskohdat puheessa lisääntyvät reilusti ja tarinat pitenevät (Nurmi ym. 2014, 24–52). 3-vuotias lapsi elää ihmettelyn aikakautta. Hän kyselee miksi ja missä- kysymyksiä, muistaa juuri tapahtuneita asioita ja vähitellen myös aiemmin tapahtuneita. 3-vuotias lapsi kokee iloa ja vauhtia, mutta myös kiukkua ja harmitusta.

Tunteiden nopea heittäminen on tyypillistä tämän ikäiselle. (Koivunen & Lehtinen. 2015, 129–147.)

Itsesäätelytaidot, tunnetaidot, sosiokognitiiviset taidot sekä sosiaaliset taidot muodostava lapsen sosiaalisen kompetenssin. Kolmen ja viiden ikävuoden välillä lapsen sosiaalinen kompetenssi monipuolistuu ja laajenee. Sosiaalisesti taitava lapsi pystyy selviytymään arkipäivän tilanteista ratkaisemalla ongelmia ja saavuttamaan päämääriään niin että päädytään positiivisiin seurauksiin sosiaalisissa tilanteissa. (Nurmi ym. 2014, 61–64.)

3-5-vuotiaan lapsen kuvataiteellista toimintaa määrittelevät toiminnallisuus ja luovuus. Lapsen teokset kuvaavat tarkoitettuihin asioihin ja piirroksien yksityiskohdat lisääntyvät. Lapsi nauttii tekemisestä, mutta tarvitsee vielä paljon harjoittelua. Ikäluokan lapsille vertaisryhmän merkitys on erityinen, ja lapsi oppii paljon toisten lasten kanssa työskentelystä. Lapselle on kehittynyt valmiuksia toimia sanallisten ohjeiden mukaisesti ja hän suhtautuu erilaisiin taideteoksiin avoimesti sekä ennakkoluulottomasti. (Kuusela ym. 2014, 54.)

4.2 Kuvaamataito ja fyysinen kehitys

Kuvataiteellisen toiminnan lähtökohdaksi fyysisen kehityksen näkökulmasta on lapsen kehollisuus. Lapsi ottaa käyttöönsä kunkin työskentelytavan kielen, kun hän muuntaa omat kokemuksensa tietyn materiaalin avulla konkreettisesti aisteilla havaittaviksi. Kuvataiteellisessa toiminnassa on tärkeää harjaannuttaa aistitoimintoja, sillä lapsi tarvitsee havainnoinnin valmiuksia ja aistien herkkyyttä. Kuvataiteellinen toiminta antaa paljon mahdollisuuksia liikkumista ja liikeratoja harjoittamaan kinesteettiseen ja motoriseen toimintaan. (Kuusela ym. 2014, 40.) Lapsi kokee ja tiedostaa maailmaa kehonsa kautta sekä tunnustelee ääri rajojaan omalla keholla. Käsin tekemisen kautta lapsi oppii ympäröivästä maailmasta ja sitä tulkitsemassa myös itsestään – lapsi piirtää, naulaa, muovaa, maalaa, rakentaa ja ilmaisee. Lapsi ottaa jonkin esineen ja käyttää sitä ilmaistakseen omia mielikuviaan ja kokemuksiaan. Hän huomaa, että on luonut jotain, mitä ei ole aikaisemmin ollut olemassa. Tämä tapahtuma on merkittävä askel lapsen kehityksessä ja inhimillisen kehityksen alku. (Karppinen ym. 2005, 107.)

Lapsi käyttää kokonaisvaltaisesti ja monipuolisesti kaikkia aistejaan ja saa näin kohdeesta mahdollisimman paljon tietoa. Lapsi on luontaisesti motivoitunut katsomaan,

koskemaan, maistamaan, kuuntelemaan ja haistamaan. Aistikokemus on lapselle kokonaisvaltainen, vaikka se muodostuukin eri aistimien tuottamasta informaatiosta. Lapsi oppii tuntemaan ympäristönsä aistien välityksellä. Aistien harjoittaminen kehittää tärkeitä taitoja, kuten vertailu- järjestely-, ja vastakkain asettelu taitoja. (Wright 2001, 7)

Taidekasvattaja Robert Schirrmacher pitää varhaisia aistikokemuksia merkityksellisinä myöhemmän oppimisen kannalta. Aistikokemukset ovat oleellinen pohja muun muassa eri käsitteiden oppimiselle. (Karppinen & Sassi 2005, 30–31.) Rungas eri materiaalien tunnustelu, yhdistely ja käsittely opettavat lapsia tietämään ja tunnistamaan, että eri materiaaleilla on erilaisia fyysisiä ja sensorisia ominaisuuksia. He oppivat tuntemuksien kautta, että kankaan tekstuuri on erilainen kuin paperin ja raudan lujuus erilainen kuin puun. (Karppinen ym. 2005, 108.)

Lapsi saa tietoa ympäristöstä aistimusten kautta. Jos aistien kautta saatu tieto kulkee aivoihin integroituna eli jäsennehtynä, aivot muodostavat havaintoja aistitusta. Prosessin tuloksena lapsi kykenee hallitsemaan karkea- ja hienomotoriset taidot. (Koivunen & Lehtinen 2015, 158.) Motorinen kehitys sisältää kolme keskeistä periaatetta; kehitys noudattaa kefalokaudaalista (päästä jalkoihin) ja proksimodistaalista (keskeltä äärialueille) suuntaa sekä kehitys etenee kokonaisvaltaisista reaktioista eriytyneisiin suorituksiin. (Takala & Takala 1980, 67.)

Ensimmäiseksi kehittyvät suurten lihasten koordinaatio eli karkeamotoriikka, jolloin lapsi oppii liikkeen perusmallin. Seuraavaksi kehittyvät pienten lihasten koordinaatio eli hienomotoriikka, jolloin liikesuoritus tulee täsmälliseksi, tarkoituksenmukaiseksi ja joustavaksi. (Takala & Takala 1980, 67–68.) Lapsen kasvaessa ja kehittyessä ranteen ja sormien toiminta eriytyy ja lapsi ottaa käyttöönsä erilaiset otteet, kuten pinsetti-, kynä-, sivelli-, tai liituotteen. Lapsen harjoitellessa ja toistaessa kehittyvät silmän ja käden koordinaatio, liikeratojen hallinta sekä nopeus ja reaktiokyky. (Kuusela ym. 2014, 40.) Jokaisen liikkeen perusmalli tulee ensin oppia. Sitten sitä pitää harjoitella ja toistaa yhä uudelleen, kunnes se lopulta automaattistuu. (Takala & Takala 1980, 67–68.) Motorisia taitoja opetellessa ja harjoitellessa lapsi tekee jatkuvasti havaintoja, vertailee, tekee päätelmiä, jäsentää aistimuksia ja soveltaa opittua taitoa erilaisissa olosuhteissa (Karppinen ym. 2001, 66).

Taiteen tekemisessä on mukana aina sekä prosessi että lopputulos. Pienempien lasten kohdalla tekeminen ja siitä koituva ilo korostuu. Lapsen tuottamia ensimmäisiä kuvia kutsutaan riimusteluiksi. Ensimmäinen riimustelukausi sijoittuu kahdesta neljään

ikävuoteen. Riimustelut ovat erilaisia jälkiä paperilla; hentoja tai voimakkaita viivoja, ympyröitä, pisteitä tai pyörremyrskyä. Se on kokeilevaa ja toiminnallista kynien jättämien jälkien ja käden liikkeen tutkimista. Riimustelu on lapsen kehityksessä hyvin oleellinen vaihe, sillä se muodostaa pohjan kaikelle myöhemmälle kuvalliselle työskentelylle sekä myös kirjoittamiselle. Varttuessaan lapsi alkaa asettaa enemmän vaatimuksia työn sisällylle ja lopputulokselle. (Tarkkonen & Sassi 2005, 31 – 32.)

Riimustelukaudesta seuraavaa kautta kutsutaan Lowenfeldin (1947) luokittelun mukaan kaaviokautta edeltäväksi kaudeksi. Tämä kausi kestää neljästä seitsemään ikävuoteen, jolloin riimustelu kehittyy esitettäväksi kuvaamiseksi. Henkilöhahmo on aluksi pääjalkainen, eli raajat lähtevät päätä esittävästä ympyrämuodosta. Lapsi piirtelee myös aiheita ympäristöstään ja kuva-aiheet sijoitetaan sattumanvaraisesti paperille. (Kauppinen & Wilson 1981, 34.) Tekemisen kautta lapsen eri lihasryhmät harjaantuvat. Riimustellessaan lapsi tekee laajoja ja isoja liikkeitä käsillään ja koko keho säestää tekemistä. Myöhemmin lapsen työskentely alkaa tarkentua, jolloin hienomotoriset taidot korostuvat. Muovailuvahaa, taikataikinaa tai savea työstäessään lapsen kämmenten ja käsivarsien lihakset saavat haastetta. Samalla kolmiulotteisen ajattelun ja hahmottamisen taidot kehittyvät. Oleellista taiteellisessa työskentelyssä on myös silmän ja käden yhteistyön tekeminen. (Tarkkonen & Sassi 2005, 32.) Lapsen piirtäessä hän voi opetella tilallista hahmottamista ja suuntia: ylös, alas, reunaan, sivulle. Lapsi voi harjoitella voimaa: herkästi, kevyesti, voimakkaasti. Kaarevina, kulmikkaina tai suorina jälkinä tulevat näkyviksi liikkeen rytmi ja muoto. Kolmiulotteisessa työskentelyssä lapsella on käytössään koko käden lihaksisto muokatessaan esimerkiksi savea. (Kuusela ym. 2014, 40.)

4.3 Kuvaamataito ja kognitiivinen kehitys

Kognitiivinen kehitys tarkoittaa laajasti ihmisen havaitsemiseen, muistiin, ajatteluun, kieleen ja oppimiseen liittyvää kehitystä. Arkisesti puhutaan ihmisen tiedollisesta osa-alueesta. Lapsen kognitiivinen kehitys on niin ympäristön kuin perimän säätelemää. Lapsi on aktiivinen oppija ja myös itse hakee oppimiskokemuksia. Riittävä virikkeellisyys lapsen elinympäristössä takaa sen, että lapsi oppii uusia taitoja ja tietoja. (Vilén ym. 2006, 144.)

Kuvalliset symbolit tarjoavat lapselle ensimmäisen konkreettisen symbolijärjestelmän, jota voi opetella. Lapsi piirtää ennen kuin puhuu. Muovailemalla, rakentamalla, maalamalla ja piirtämällä lapsi luo konkreettisen tuotoksen, jota hän voi tutkia kerta toisensa

jälkeen. Lasten kuvallisen ilmaisun yksi erityispiirre on niiden ominaisuus muistuttaa kuvattua kohdetta. Ne ovat symboleja, mutta ne ovat tarkoittamiensa asioiden näköisiä. Tämän vuoksi ne ovat helpommin ymmärrettävissä kuin abstraktimmat sana- ja numerosymbolit. Jo varhaisessa iässä lapsille tulee tutuksi kuvalliset symbolit televisiossa, kuvakirjoissa ja valokuvissa ja he oppivat lukemaan niitä. Kuvien lukeminen sisältää suuren määrän informaatiota lapsille. Muiden ilmaisukeinojen ollessa vielä vaillinaisesti kehittyneitä, kuvien tekeminen ja piirtäminen yleensä helpottavat kommunikointia. Kuvien tekeminen mahdollistaa myös kommunikoinnin vivahteikkuuden ja sen monet muodot. 3-4-vuoden iässä lapsi alkaa spontaanisti kehitellä graafisia symboleita. Vasta muutama vuosi myöhemmin hänelle opetetaan numero- ja sanajärjestelmien käyttöä. Näin siis graafinen symbolijärjestelmä on aluksi ainoa todellinen järjestelmä, jota lapsi voi käyttää (Kauppinen & Wilson 1981, 15–16.)

Kuvataiteellinen toiminta toimii lapselle välineenä ympäristön havainnointiin. Se auttaa lasta luomaan mielekästä järjestystä kokemusten kaaoksen keskelle. Kuvien avulla lapset ilmaisevat, mitä he pitävät mielekkäänä ja mitä he ylipäätänsä tietävät maailmasta. Tärkeintä ei ole olemassa olevan todellisuuden kopioiminen, vaan kokemusten muuntaminen. Kokemusten muuntamisessa tarvitaan monia kognitiivisia valmiuksia, kuten keskittymistä, päätösten tekemistä sekä sen suunnittelua ja organisointia, mitä he haluavat kertoa ja millä välineillä. (Kuusela ym. 2014, 42.)

Kokemusten, tunteiden ja ideoiden muuntaminen taiteen kielelle vaatii ajattelemisen kykyä. Se edellyttää riittävää tietoa eri välineistä ja tekniikoista sekä se edellyttää myös sisällön erittelyä, missä ajattelu, ongelmanratkaisu ja keksiminen korostuvat. Lapsi joutuu kuvallisessa työskentelyssä pohtimaan ”Miten saan kerrottavani siirrettyä kuvalliseen muotoon?”. Kuvaa tehdessä lapsen täytyy organisoida, suunnitella, tehdä valintoja ja asettaa kysymyksiä. Tämä kaikki vaatii keskittymistä ja uppoutumista. Samalla meta-kognitiiviset taidot kehittyvät, eli lapsi tulee tietoiseksi oppimisestaan ja pystyy vaikuttamaan siihen. Kuvallinen toiminta tukee lapsen havaintotoimintaa. Havaitsemisen myötä lapset tulkitsevat ympäristöään ja vastaanottavat tietoa, siis oppivat. Mielikuvituksen kieltoutuminen lapsen havaintoihin ymmärretään osana lapsen havaintomaailmaa. (Tarkkonen & Sassi 2005, 34.) Tekemällä asioita, lapset luovat myös tarkoituksia. Kun he tutkivat muotoja, värejä, pintoja ja rakenteita he laajentavat heidän kokemuksiaan ja ymmärrystään maailmasta. (Wright 2001, 7.)

Ennen kielen oppimista lapsi etsii vastauksia kokeilemalla, toimimalla, maistamalla ja koskettamalla (Vilén ym. 2006, 144–145). Tämän vuoksi on tärkeää, että aikuinen

vahvistaa lapsen motivaatiota ja aloitteita sekä organisoii toimintaa ja tarjoaa virikkeitä, jossa on mahdollisuus asioiden harjoitteluun, soveltamiseen ja syventymiseen (Kuusela ym. 2014, 60). Kyky ihmetellä erilaisia asioita on lapsella luontainen. Pieni lapsi kysyy ja etsii vastauksia erilaisiin asioihin. Lapsen aktiivisuus johtuu siitä, että lapsen aivojen mikroyhteydet kasvavat vauhdilla sekä muovautuvat koko ajan. Lapsessa se ilmenee niin, että hän oppii innoissaan uusia asioita ja taitoja. Lapsen ensimmäisiin vuosiin sijoittuvat monien oleellisten taitojen herkkyykskaudet ja kriittiset kaudet. (Vilén ym. 2006, 144-145.)

Herkkyykskauden alkaminen on merkki siitä, että lapsella on edellytykset omaksua laadullisesti uudenlaisia ja korkeamman asteisia toimintoja ja taitoja. Tämä tarkoittaa sitä, että lapsella tulee olla riittävä hermostollinen kypsyytaso ja aikaisemmassa vaiheessa hankitut perusvalmiudet. Useimmiten tämä ilmenee siten, että lapsi alkaa itse kiinnostua uusista toiminnoista ja kokeilla niitä. Lapsi muuntelee niitä ja saavuttaa nopeaa edistystä harjoittelemalla. Myös ympäristöstä saaduilla kokemuksilla ja aikuisten ohjauksella on suuri merkitys sille, kuinka korkeanasteisia uusia taitoja lapsi oppii. Lisäksi oppimisen herkyys alkaa vähetä asteittain. Jos lapsella ei ole ollut mahdollisuuksia omaksua aiemmin opittua toimintaa, oppiminen alkaa hiljalleen vaikeutua ja voi tulla mahdottomaksi. (Takala & Takala 1980, 31.)

Lapsi on tiedonhaluinen sekä aidosti kiinnostunut itselleen tärkeistä ja merkityksellisistä asioista. Vertaisryhmän merkitys on suuri oppimisen kannalta. Lapset tarjoavat toisilleen peilin, jonka kautta voi tarkastella omaa osaamistaan ja oppimistaan sekä he tarjoavat toisilleen haasteita uudenlaiseen kokemiseen ja erilaisiin näkökantoihin. On tärkeää lapsen oppimisen kannalta, että lapsi tiedostaa oppimisen riippuvan itsestä. Oma oppimisprosessi tulee näkyväksi, kun verrataan lopputilannetta aloitustilanteeseen. Lasta kiinnostavat asiat, joista hän jo entuudestaan tietää jotain. Lapsella on tarvetta ymmärtää ja hallita asioita. Sitä enemmän lapsi tarvitsee toistoja, mitä pienempi hän on. Mitä tarkemmin ja monipuolisemmin asiaa on käsitelty, sitä enemmän lapselle jää muistijälkiä. Mitä paremmin lapsi ymmärtää asioita, sitä enemmän ne kiinnostavat lasta. Siksi on tärkeää, että asioiden käsittely johtaa ymmärtämiseen. Oleellista lapsen myöhemmälle tiedonhankinnalle ja valmiuksille on se, kuinka lapsi käsittää ja ymmärtää ilmiöitä. Lapsella tulisi olla aikaa soveltaa kokemiansa ja oppimiansa asioita. Lapsi on kykeneväinen asettamaan tavoitteita oppimiselleen ja arvioimaan yhdessä aikuisen kanssa niiden toteutumista. Omaan osaamiseensa lapsi oppii suhtautumaan realistisesti. On tärkeää, että lapselle hahmottuu oma oppimisprosessi ja että, hän ymmärtää, mikä merkitys lapsella on ollut oppimisprosessissa. (Vilén ym. 2006, 220–221.)

Lapsen myönteiseen kasvuprosessiin liittyy vahvasti mielikuvituksen kehittyminen, joka on sidoksissa kulttuuriympäristöön ja kokemuksiin (Karppinen ym. 2001,145). Mielikuvitusta pidetään kaiken luovan toiminnan perustana (Karppinen ym. 2014, 31). Mielikuvitus ei ole ihmisen synnynnäinen ominaisuus, vaan sitä voidaan kehittää ja kasvattaa. Kehittyäkseen se tarvitsee kokemuksia, tunteita, elämyksiä ja havaintoja. Kaikki tarvitsevat mielikuvitusta näkökulmien etsimisessä ja ongelmien ratkomisessa. Tiedolla ja mielikuvituksella on yhteys toisiinsa. Mielikuvitus etenee eri tietä kuin tieteellinen tieto ja elää rinnakkain sen kanssa ja auttaa sitä. Mielikuvituksen avulla lapsi tulkitsee tunteita ja kokemuksia. Jo pienellä lapsella on aktiivinen vuorovaikutussuhde ympäristön kanssa ja ympäristön tarjoamat virikkeet muovaavat aistimuksia ja kokemukset muovaavat aistien välityksellä sitä, mistä yksilö kiinnostuu. Leikki soveltuukin taidekasvatukseen johdattamaan lasta mielikuvitusmaailmaan. (Karppinen ym. 2001, 102.)

4.4 Kuvaamataito ja sosioemotionaalinen kehitys

Sosioemotionaalinen kehitys on kiinteässä yhteydessä lapsen fyysiseen kasvuun, sekä kognitiiviseen, kielelliseen ja motoriseen kehitykseen (Ahvenainen ym. 1994, 100). Taide ja taiteellinen työskentely tukevat lapsen emotionaalista ja sosiaalista kasvua. Tekemisen myötä syntyvät onnistumisen kokemukset lujittavat lapsen itsetuntoa sekä itseilmaisua. Yhtä tärkeää on epäonnistumisen tunteiden hallitseminen tai sen voittaminen, jolloin lapsi alkaa uskoa omaan kykyihinsä. Taiteen avulla lapsella on mahdollisuus tulla tietoisiksi omista kehittämistarpeistaan ja toisaalta vahvuuksistaan (Tarkkonen & Sassi 205, 19).

Taidetyöskentely mahdollistaa sanattoman tavan ilmaista asioita, työstää tunteitaan, unelmia, pelkoja, kokemuksia, kuvitelmia ja turhautumista. Lapsella ei aina ole kykyä ilmaista ajatuksiaan sanallisesti, joten kuva voi toimia joskus paljon voimakkaampana viestinä. (Tarkkonen & Sassi 2005, 32.) Kuvataiteellinen toiminta on lapsen identiteettiä rakentavaa. Siinä lapsi jättää itsestään yksilöllisen jäljen, joka heijastaa häntä itseään. Kuvataiteellisen toiminnan avulla lapsi voi sanattomasti ilmaista käsitystä itsestään ja kertoa merkityksellisiä asioita kokemuksista, tunteista ja tapahtumista. Työskentelyn prosesseihin liittyvät vahvasti tunteet. Usein kuvataiteellinen työskentely tuottaa tekemisen iloa ja onnistumisen kokemuksia. Parhaimmillaan se tarjoaa mahdollisuuden löytää kanava kokemusten käsittelylle ja tunteiden ilmaisulle. Kuvataiteellisen toiminnan avulla

lapsi voi jakaa vaikeita asioita ja tunteita, kuten turhautumista ja pelkoa. (Kuusela ym. 2014, 42.)

Sosiaalisella kehityksellä tarkoitetaan lapsen vuorovaikutustaitoja sekä kykyä toimia muiden kanssa, ja se sisältää arvoja ja rooleja, joita lapsi omaksuu lähiympäristöstään ja yhteiskunnasta. Lapsen sosiaalinen kompetenssi muodostuu alataidoista, joita ovat itsesäätely ja tunnetaidot, sosiaaliset taidot, sosiokognitiiviset taidot sekä kiintymyssiteet ja osallisuus. Sosiaalinen kehitys liittyy tiiviisti yhteen persoonallisuuden kehityksen kanssa. (Vilén ym. 2006, 156.)

Lapsi harjoittelee sosiaalisia taitojaan vertaisryhmissään ja niiden kautta lapsi voi oppia uusia taitoja. Vertaisryhmät toimivat myös peilisuhteena lapsen minäkuvalle, joten ne ovat tärkeitä lapsen itsetunnon kehitykselle. (Vilén ym. 2006, 156.) Lapset voivat harjoitella sosiaalisia valmiuksia ryhmä- ja parityöskentelyssä sekä yhteisiä töitä tutkiessa. Näissä tilanteissa tarvitaan kuuntelemista, jakamista ja vuorovaikutusta. Ryhmän vuorovaikutuksessa lapsi harjoittelee lisäksi itsenäisyyttä suhteessa kasvattajaan ja omaan vertaisryhmäänsä. Lapsi opettelee niin yhteistyötä kuin omatoimisuutta välineiden ja materiaalien jakamisessa sekä niiden paikoilleen laittamisessa. Turvallisessa ryhmässä lapsi opettelee yhteisiin sääntöihin sitoutumista sekä hän voi tehdä aloitteita ja saada osallisuuden kokemuksia. (Kuusela ym. 2014, 43.) Lapsen itsetuntemus kehittyy ryhmässä työskennellen. Hän oppii huomaamaan sekä omia että ryhmän jäsenten vahvuuksia ja heikkouksia. Hyvän itseluottamuksen omaava oppii hyväksymään omat epäonnistumiset eivätkä ne vie hänen haluansa yrittää. Tehtävien haasteellisuuden ja lapsen suoritusvalmiuksien tulee kuitenkin vastata toisiaan, jotta työskentelyyn liittyisi menestymisen odotuksia ja onnistumisen kokemuksia. Tällaiset oppimiskokemukset kehittävät lapsen kuvaa itsestä ja ympäröivästä maailmasta. (Karppinen ym. 2005, 128.)

5 KEHITTÄMISTYÖN ETENEMINEN

5.1 Kehittämistyön kuvaus

Kehittämistyömme tavoitteena on kehittää niin Lastentalo Mukulax Oy:n Hirvensalon yksikön kuin koko yrityksen taidekasvatusta luomalla Hirvensalon Mukulaxin työntekijöille työväline, jolla toteuttaa taidekasvatusta. Tavoitteena on myös tukea Mukulax Hirvensalossa olevien 3-5- vuotiaiden lasten luovaa ilmaisua ja taiteellista kokemista ottaen huomioon uuden valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman oppimisen alueet. Kehittämistehtävänä oli luoda kuvaamataidon materiaalipaketti, joka sisältää erilaisia kuvaamataidon tekniikoita 3-5-vuotiaille lapsille pohjautuen kestävään kehitykseen.

5.2 Kehittämistyössä käytetyt menetelmät

Käytimme työssämme kehittämismenetelmiä sekä tiedonhankintamenetelmiä, koska opinnäytetyömme on materiaalipaketin myötä toiminnallinen. Kehittämismenetelmät ovat kehittämisen ja osallistamisen menetelmiä ja niitä ovat esimerkiksi kokeileva toiminta, työpajat, dialoginen keskustelu ja aikaisemman tiedon hyväksikäyttö. Käytimme työssämme seuraavia kehittämismenetelmiä; kehittämistyöryhmä, dialoginen keskustelumenetelmä, kokeileva toiminta sekä aikaisemman tiedon käyttö, johon kuuluu esimerkiksi aikaisempien kehittämisraporttien läpilukua sekä menetelmäkirjallisuuteen tutustumista. (Salonen 2013, 22–23.)

Tiedonhankintamenetelmiä ovat esimerkiksi kyselyt, haastattelu eri lajeineen, havainnointi eri lajeineen ja henkilökohtainen kehittämispäiväkirja. Tiedonhankintamenetelmiä työssämme ovat alkukartoituskysely, palautekysely ja henkilökohtaiset kehittämispäiväkirjat, joihin kirjasimme oivalluksia, ajatuksia, ideoita, suunnittelua sekä refleктоimme omaa oppimistamme. (Salonen 2013, 23.) Perustelemme tarkemmin menetelmien valintaa menetelmäesittelyiden yhteydessä.

Aikaisemman tiedon käyttö

Aikaisemman tiedon käyttö sisältää menetelmäkirjallisuuteen tutustumista ja aiemmin tehtyihin samankaltaisiin tutkimuksiin sekä raportteihin tutustumista (Salonen 2013, 22). Lokakuussa 2016 aloimme kerätä kehittämistyömme aiheeseen liittyvän teorian

kirjallisuutta. Kirjoitimme silloin opinnäytetyönsuunnitelman, jota varten keräsimme teoriaa kirjallisuuskatsauksen avulla. Kirjallisuutta löytyi jonkun verran, mutta niistä useimmat olivat useita vuosikymmeniä sitten tehty ja uutta tietoa löytyi vain vähän. Etsimme sopivaa teorian tietoa aiheesta koko kehittämistyön prosessin ajan ja välillä eteemme osui hyviä teoksia liittyen aiheeseen. Tutustuimme aiheesta tehtyihin opinnäytetöihin, joita oli muutamia. Ongelmana oli sopivan tiedon löytäminen, jotta työstä tulisi tarpeeksi kattava. Ilman teorian tietoa aiheesta, kehittämistyötämme olisi ollut mahdotonta työstää. Esimerkiksi ilman teorian tietoa 3-5-vuotiaan lapsen kehityksestä sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteista emme olisi saaneet koottua materiaalipaketista kyseiselle ikäryhmälle hyödyllistä. Kuitenkin se teorian tieto jonka löysimme, tuki kehittämistyön tuotoksen tekoa.

Alkukartoitus- ja palautekysely

Kysely on kehittämistyömme tiedonhankintamenetelmä, jota voi toteuttaa lomakkeella tai sähköpostitse (Salonen 2013, 22). Teimme päiväkodin henkilökunnalle alkukartoituskyselyn ensimmäisen toimeksiantajan tapaamisen jälkeen (liite 1). Laadimme kyselyn, koska halusimme kuulla henkilökunnan toiveita siitä, millainen materiaalipaketti heidän työtä helpottaisi ja palvelisi eniten. Lähetimme kyselyn toimeksiantajallemme, joka toimitti sen eteenpäin työntekijöilleen sekä johtaja lupasi muistuttaa kyselystä henkilökunnan kokouksessa. Siitä huolimatta, emme saaneet kyselyyn vastauksia, jonka vuoksi kehittämistyön suunnittelu ja aloittaminen tuntui haastavalta. Olisimme kaivanneet alkuun konkreettisia toiveita materiaalipaketin sisältöä koskien. Koska vastauksia ei tullut, aloimme suunnitella ja työstää materiaalipakettia, kuten parhaaksi näimme. Kehittämistyömme valmistuttua laadimme Hirvensalo Mukulaxin työntekijöille palautekyselyn (liite 3) ja saimme hyvin palautetta valmiista tuotoksestamme.

Kehittämistyöryhmä ja dialoginen keskustelumenetelmä

Kehittämistyöryhmämme koostui kahdesta 3-5-vuotiaiden ryhmän työntekijästä, joiden kanssa yhdessä mietimme tuotoksemme sisältöä. Käytimme kehittämistyöryhmän kanssa dialogista menetelmää, eli kävimme jokaisessa kokouksessa tuotoksemme sisältöä yhdessä läpi ja mietimme muutoksia sekä lisäyksiä. Dialoginen keskustelumenetelmä tarkoittaa keskustelua, arviointia, toiminnan uudelleen suuntaamista, vertaistukea ja palautteen antoa sekä vastaanottoa. Kaikki nämä syntyvät vain sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. (Salonen 2013, 7.)

Tuotoksemme sisällön kuvataidetekniikat on valittu yhdessä kehittämistyöryhmän kanssa niin, että ne palvelisivat juuri 3-5-vuotiaiden lasten kanssa työskenteleviä.

Tapasimme kehittämistyöryhmän kanssa yhteensä kaksi kertaa ja molemmilla kerroilla kirjassimme kokouksissa käytyt asiat läpi epävirallisiin muistioihin. Prosessin kuvaus – osiossa avaamme kehittämistyöryhmän kokouksien keskeisimmät asiat. Kehittämistyöryhmä ja dialoginen keskustelumenetelmä olivat erityisen tärkeitä kehittämistyön tuotoksen kannalta. Ilman niitä emme usko, että tuotoksesta olisi tullut päiväkodin tarpeita palveleva.

Kokeileva toiminta

Kokeilevan toiminnan avulla pystytään selvittämään, kuinka jokin toiminta tai asia toimii käytännössä (Toikko & Rantanen 2009, 99). Meidän kohdalla kokeileva toiminta oli kuvataidetekniikat ja niiden toimiminen 3-5-vuotiailla lapsilla. Perehdyimme kirjallisuuskatsauksen avulla teoriaan muun muassa lapsen kehitysvaiheista, taiteellisesta toimijuudesta sekä näiden yhteyksistä toisiinsa. Kehittämistyöryhmän kanssa suunnittelimme ikäluokalle sopivia tekniikoita ja otimme huomioon uuden valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman oppimisalueet. Kävimme kesäkuussa 2017 kaksi kertaa kokeilemassa kuvataidetekniikoita, jonka aikana seurassimme, kuinka tekniikat toimivat käytännössä. Kokeilevan toiminnan jälkeen pystyimme arvioimaan valitsemiemme tekniikoiden toimivuutta käytännössä. Mietimme mahdollisia muutoksia, jos tekniikka oli esimerkiksi liian haastava kolmivuotiaille, mutta viisivuotiaille sopiva. Kysyimme jokaisella kerralla myös lasten mielipiteitä taidetuokiosta. Kokeileva toiminta antoi meille varmuuden siitä, että olimme kehittämistyön tuotoksen kanssa oikealla suunnalla. Kuvaamataidon materiaali-paketin sisältämät tekniikat toimivat lasten kanssa hyvin.

Henkilökohtainen kehittämisspiväkirja

Pidimme koko kehittämisspiväkirjan ajan henkilökohtaisia kehittämisspiväkirjoja, johon kirjassimme ideoita, ajatuksia, huomioitavaa ja muutettavaa. Opinnäytetyöpäiväkirjan avulla opinnäytetyö pysyi koko ajan melko hyvin kasassa sekä molemmat tiesivät, mitä seuraava työvaihe pitäisi sisällään, koska olimme tehneet myös hyvät epäviralliset suunnitelmat jokaiselle kerralle. Suunnitelmat, ajatukset ja ideamme tukivat etenkin kehittämistyön etenemistä ja kehittymistä sellaiseksi, millaisen halusimme siitä tehdä.

5.3 Kehittämistyön prosessin kuvaus

Ajattelimme aluksi, että kuvaisimme kehittämistoiminnan prosessin vaiheet käyttäen apuna lineaarista mallia. Kun aloimme tarkastella lineaarista mallia ja vertailimme sen vaihteita omaan prosessiimme, totesimme, että lineaarinen malli on meille liian yksiselitteinen. Kehittämistyön prosessimme ei ole edennyt suoraviivaisesti, sillä ohjaava opettajamme vaihtui kesken prosessin, ja aiheemme rajaus sekä tuotoksemme sisältö muuttui useaan otteeseen. Päätimme kuvata kehittämistyön prosessin etenemistä käyttäen konstruktivistista mallia. Koimme mallin olevan kattava ja mallin vaiheiden kuvaavan omaa prosessiamme paremmin kuin lineaarinen malli. Konstruktivistisessa mallissa yhdistyy spiraalimallin ja lineaarisen mallin vahvuudet sekä kehittämistoiminnan logiikka. Kehittämistoiminnan prosessin vaiheet olivat aloitusvaihe, suunnitteluvaihe, esivaihe, työstövaihe, tarkistusvaihe, viimeistelyvaihe ja valmis tuotos. (Salonen 2013, 16-17.)

AIKA	TOIMIJAT	MENETELMÄT	DOKUMENTOINTITAPA	TUOTOS	VAIHE
11/2016	Päiväkodin Johtaja Opiskelijat	Sähköpostit Keskustelu	Sähköpostit Muistio Opinnäytetyöpäiväkirja	Opinnäytetyön aiheesta sopiminen ja aiheen rajausta	Aloitusvaihe
11/2016	Päiväkodin Johtaja Opiskelijat Koko henkilöstö?	Sähköposti Alkukartoituskysely (Liite 1)	Sähköpostit Opinnäytetyöpäiväkirja	Tuotoksen sisällön ideointi	Aloitusvaihe
11/2016	Päiväkodin Johtaja Opiskelijat	Keskustelu Kirjallisuuden lukeminen	Muistio Opinnäytetyöpäiväkirja	Tuotoksen sisällön tarkentaminen	Suunnittelu- vaihe
1/2017	Päiväkodin Johtaja Opiskelijat	Keskustelu Sähköpostit	Muistio Sähköpostit Opinnäytetyöpäiväkirja Kirjallisuuteen tutustuminen	Tuotoksen sisällön rajaamista Alustavat aikataulut taidetuokiolle	Suunnittelu- vaihe
4/2017	Päiväkodin johtaja Kehittämistyöryhmä Opiskelijat	Keskustelu 1.kehittämistyöryhmän palaveri	Muistio Opinnäytetyöpäiväkirja	Henkilökunnan toiveet Tekniikoiden alustavaa keräämistä tuotokseen	Kentälle siirtyminen ja työskentelyvaihe
5/2017	Kehittämistyöryhmä Opiskelijat	Keskustelu 2.kehittämistyöryhmän palaveri	Muistio	Keskustelua henkilökunnan kanssa tuotoksen kanssa tämän hetkisestä versiosta	Työskentely- vaihe
6/2017	Lapsiryhmä Opiskelijat	Kokeileva toiminta	Opinnäytetyöpäiväkirjaan muistiinpanot Valokuvat	Tuotoksen arviointia	Arviointi- ja viimeistelyvaihe
8/2017	Kehittämistyöryhmä Opiskelijat	Sähköposti (liite 2)	Sähköposti	Kehittämistyöryhmän tuotoksen arviointia ja materiaalipaketin viimeistelyä	Arviointi- ja viimeistelyvaihe
10/2017	Päiväkodin henkilökunta Opiskelijat	Keskustelu Palautekysely (Liite 3)	Opinnäytetyöpäiväkirja Muistio	Tuotoksen valmistuminen, palaute materiaalipaketista	Arviointi- ja viimeistely vaihe ja valmis tuotos

Taulukko 1 Kehittämistoiminnan prosessi (mukaihen Salonen 2013, 20).

Aloitus- ja suunnitteluvaihe

Aloitusvaihe linjaa tulevan hankkeen suuntaa. Aloitusvaiheessa mietitään kehittämistarve, jonka jälkeen luodaan alustavat kehittämistehtävät. Lisäksi aloitusvaiheessa määritellään toimintaympäristö ja ajatus mukana olevista toimijoista sekä heidän osallistumisestaan ja sitoutumisestaan työskentelyyn. Niistä asioista, joilla on merkitystä työskentelyn onnistumisessa, on tärkeää puhua aloitusvaiheessa yhdessä eri toimijoiden kanssa. Lisäksi on tärkeää puhua sitoutumisesta, tuesta ja aiheen realistisesta rajauksesta ja sen kirkastamisesta. Aloitusvaiheen jälkeen tulee kehittämishankkeen suunnitteluvaihe. Suunnitteluvaiheessa hankkeesta tehdään kehittämistyön suunnitelma. Kehittämistyönsuunnitelmaan tulee kirjata kehittämistoiminnan tavoitteet, ympäristö, vaiheet, toimijat, kehittämismenetelmät, materiaalit, aineistot sekä dokumentoitavat. (Salonen 2013, 17.)

Kehittämistyömme prosessi käynnistyi lokakuussa 2016, kun saimme varmistuksen siitä, että olimme saaneet hakemamme aiheen. Marraskuussa 2016 tapasimme toimeksiantajamme ensimmäistä kertaa päiväkotikiukaan Mukulax Hirvensalossa. Keskustelimme yksikön johtajan Marianne Paapan kanssa siitä millaiselle kuvaamataidon materiaalipaketille yksiköllä olisi tarvetta. Johtaja kertoi, että työntekijöillä ei ole käytössään yhtä selkeää kuvaamataidon tekniikkojen kokonaisuutta vaan työntekijöillä on internetin pilvipalvelussa käytössään joitakin kuvaamataidon ohjeita. Johtaja toivoi, että tekisimme kuvaamataidon materiaalipaketin, jossa on selkeästi koottuna erilaisia kuvaamataidon tekniikoita ja harjoitteita. Sovimme, että aloitamme ensin kehittämistyömme teoriapohjan työstämisen ja olemme yhteydessä toisiimme puolin ja toisin, kun tulee kysyttävää. Aloimme työstämään ensin teoriaosuutta, koska ajattelimme, että se loisi hyvän pohjan materiaalipaketin suunnittelulle ja rajaamiselle. Teoriaosuuteen kerätty tieto helpotti huomattavasti materiaalipaketin työstämistä eteenpäin.

Lähetimme aloitusvaiheessa marraskuussa 2016 päiväkodin johtajalle Marianne Paapalle ensimmäisen tapaamisemme jälkeen sähköpostitse alkukartoituskyselyn (liite 1), jonka hän lupasi toimittaa työntekijöille päiväkodin kokouksessa. Kyselyssä yritimme selvittää työntekijöiden toiveita ja ideoita materiaalipakettiin. Johtaja lupasi koota työntekijöiden vastaukset yhteen ja toimittaa ne meille sähköpostitse. Vaivannäöstämme huolimatta emme saaneet työntekijöiltä yhtään vastauksia alkukartoituskyselymme, joten lähdimme itse ideoimaan materiaalipakettia kirjallisuutta apuna käyttäen.

Suunnitteluvaiheemme ajoittui marraskuusta 2016 tammikuuhun 2017. Suunnitteluvaihe alkoi marraskuussa 2016, jolloin työstimme kirjallista opinnäytetyösuunnitelmaa. Kirjasimme opinnäytetyösuunnitelmaamme muun muassa opinnäytetyömme aiheen, kuvauksen toimeksiantajasta, hahmottelimme tietoperustaa sekä suunnittelimme kehittämistyömme tuotosta. Suunnitteluvaiheessa aloimme tutkimaan aiheeseemme liittyvää kirjallisuutta. Marraskuussa 2016 lopussa tapasimme päiväkodin johtajan Marianne Paapan uudelleen, jonka kanssa mietimme yhdessä tarkemmin tuotoksemme sisältöä. Koimme sen tarpeelliseksi, koska emme olleet saaneet alkukartoituskyselyyn vastauksia. Tammikuussa 2017 tapasimme hänet uudelleen, koska tarvitsimme mielestämme vieläkin tarkennusta tuotoksen sisältöön sekä keskustelimme alustavista aikatauluista kokeilevalle toiminnalle. Sovimme myös silloin päiväkodin johtajan kanssa, että rajaamme kehittämistyömme ikäjakauman 3-5-vuotiaisiin. Alkuperäinen rajauksemme oli 1-6-vuotiaat, mutta totesimme yhdessä toimeksiantajan kanssa teoriaan tutustuttuamme, että jakauma olisi ollut liian laaja. Sovimme, että materiaalipaketimme suunnataan 3-5-vuotiaille, eli yöperhosten sekä päiväperhosten ryhmille. Toimeksiantajamme toivoi materiaalipaketin harjoitteiden olevan sovellettavia niin kolme kuin viisivuotiaillekin sekä sellaisia, joita voi halutessaan vaikeuttaa ja helpottaa. Otimme tämän huomioon materiaalipaketin suunnittelussa ja suunnittelimme sisältöä niin, että tekniikoiden soveltaminen on mahdollista.

Kentälle siirtyminen ja työskentelyvaihe

Kehittämistyön suunnitteluvaiheen jälkeen tulee kentälle siirtyminen. Vaihe voi olla ajallisesti lyhyt ja samalla siinä organisoidaan yhdessä tulevaa työskentelyä. Seuraavaksi tulee kehittämishankkeen työstövaihe, joka on toiseksi tärkein vaihe suunnitteluvaiheen jälkeen. Työstövaiheessa toimijat saattavat työskennellä käytännössä päivittäin. Työstövaihe on kaikkein ja pisin vaativin, mutta se on tärkeä vaihe ammatillisen oppimisen kannalta. Vaiheessa aktivoituvat muun muassa suunnitelmallisuus, vastuullisuus, itsenäisyys ja itsensä kehittäminen. Työstövaiheessa realisoituvat kaikki kehittämishankkeen osatekijät: toimijat, menetelmät, materiaalit ja aineistot ja dokumentoitavat. (Salonen 2013, 17.)

Suunnitteluvaiheemme kesti melko pitkään, koska ideoimme materiaalipakettia ensin lähinnä keskenämme. Ennen kehittämistyöryhmän muodostumista emme pystyneet siirtymään seuraavaan vaiheeseen. Vasta ohjaajan opettajan vaihduttua ymmärsimme, että koska teemme kehittämistyötä, niin tarvitsemme myös kehittämistyöryhmän. Päiväkodin

johtaja ymmärsi tilanteen ja saimme koottua kehittämistyöryhmän huhtikuussa 2017, jonka kanssa ideoimme ja työstimme materiaalipakettia yhdessä.

Huhtikuussa 2017 tapasimme ensimmäistä kertaa kehittämistyöryhmämme. Tapaamisessa oli meidän lisäksi mukana päiväkodin johtaja sekä kaksi työntekijää. Kehittämistyöryhmämme koostui 3-5-vuotiaiden lasten kanssa työskentelevistä kahdesta lastenhoitajasta sekä päiväkodin johtajasta. Esittelimme kehittämistyöryhmällemme työomme aiheen sekä suunnitelmamme kuvaamataidon materiaalipaketista. Päätimme ensimmäisessä yhteisessä tapaamisessa kehittämistyöryhmämme kanssa, että materiaalipakettimme yleisenä teemana on kestävä kehitys. Sovimme, että pidämme ”taide-tuokiot” eli kokeilevan toiminnan kesäkuun aikana. Sovimme tapaamisessa myös, että laitamme heille sähköpostitse ehdotuksia uudesta tapaamisesta sitten, kun olemme työstäneet materiaalipakettiamme eteenpäin ja tiedämme mitä kuvaamataidon tekniikoita haluamme kokeilla lasten kanssa. Tämä oli kehittämistyömme kannalta merkittävä askel, koska saimme ensimmäistä kertaa kuulla päiväkodin työntekijöiden toiveita siihen liittyen.

Lähdimme kehittämistyöryhmän kokouksen perusteella kokoamaan kuvaamataidon materiaalipakettia, jonka sisältämät tekniikat ottavat huomioon kestävä kehityksen, ovat ympäristöystävällisiä sekä sovellettavissa 3-5-vuotiaille. Pohdimme myös yhdessä, että teoriapohjana käyttämämme taidekasvatus varhaiskasvatuksessa sekä kuvaamataidon merkitys 3-5-vuotiaiden lasten kehitykselle olivat hyvä pohja kuvaamataidon materiaalipaketille. Työstimme materiaalipakettia viikoittain huhtikuusta alkaen ja etsimme sisältöön inspiraatiota internetistä sekä kirjallisuudesta. Kokeilimme ja työstimme itse jokaista kuvaamataidon tekniikkaa, jota materiaalipakettiimme aioimme lisätä. Näin varmistimme niiden toimivuuden ja pystyimme myös miettimään mahdollisia ideoita niiden soveltamiseen lapsille. Pidämme erittäin tärkeänä sitä, että jokainen tekniikka on testattu toimiviksi.

Toukokuussa 2017 kuvaamataidon materiaalipaketin alustavat tekniikat ja sisältö olivat valmiit, ja tapasimme silloin kehittämistyöryhmämme uudelleen. Halusimme heiltä varmuuden, että olemme oikealla suunnalla kehittämistyömme kanssa. Keskustelimme heidän kanssa tuotoksen sen hetkisestä versiosta ja kerroimme ideoitamme sen sisällöstä ja uusista lisäyksistä. Tapaamisessa suunnittelimme yhdessä mitä tekniikoita materiaalipakettiin voisi vielä lisätä. Otimme heidän toiveensa huomioon ja lisäsimme kyseiset tekniikat materiaalipakettiimme. Sovimme kehittämistyöryhmän kanssa, että tulemme

kesäkuussa kokeilemaan tekniikoita heidän lapsiryhmiinsä, jolloin pystymme kokeilemaan niiden toimivuutta lasten kanssa.

Kesäkuussa 2017 kokeilimme 3-5-vuotiaiden lapsiryhmien kanssa muutamia kuvaamataidon tekniikoita, jotka olivat kuvaamataidon materiaalipaketissamme. Ensimmäisellä kerralla kokeilimme seitsemän hengen lapsiryhmälle kuviopainantaa yhdistettynä kierrätystaiteeseen ja materiaalin uusiokäyttöön. Kerroimme lapsille, mitä olemme ja mitä olemme tekemässä. Lapset innostuivat kuulemastaan. Olimme leikanneet kartongista kaksi aarrearkun muotoista palaa, jotka lapset saivat koristella ensin painamalla kuviota käyttämällä vanhoja tavaroita. Sen jälkeen koristelimme aarrearkut käyttäen erilaisia luonnonmateriaaleja ja "roskia". Lapset ryhtyivät heti työn touhuun ja heistä huomasi, että he olivat innostuneita. Esimerkiksi lapset olivat ihmeissään huomattaessaan, millaista jälkeä paperille syntyy pikkuautojen renkaista. Tämän kokeilevan toiminnan jälkeen saimme varmuuden, että kyseiset kuvaamataide tekniikat olivat toimivia ja sopivat hyvin 3-5-vuotiaille. Saimme lasten kanssa työskentelystä lisää ideoita, mitä kaikkea kyseisillä tekniikoilla voi tehdä ja lisäsimme ne materiaalipakettiin.

Kesäkuussa 2017 kokeilimme 3-5-vuotiaiden lasten kanssa toista materiaalipakettimme tekniikkaa. Toisella kerralla lapsia oli myös seitsemän, mutta ryhmä koostui pääasiassa eri lapsista kuin edellisellä kerralla. Toisen kerran kuvaamataidon tekniikkamme oli luontotaide yhdistettynä ympäristökasvatukseen. Kerroimme lapsille, että he pääsisivät tekemään juhannuskranssit, koska oli juhannusviikko. Lapset vaikuttivat innostuneilta kuulemastaan. Pohjustimme kokeilutuokiota kyselemällä lasten kokemuksia juhannuksesta, mitä siihen liittyviä asioita he tietävät ja mitä perinteisesti suomalaisen juhannukseen kuuluu. Olimme valmiiksi keränneet luonnosta erilaisia lehtiä. Kerroimme lapsille, milloin ja miten luonnosta löytyviä asioita saa ottaa ja itse käyttää. Tässä tapauksessa painotimme, että kerätyt lehdet olivat maasta kerättyjä. Näin halusimme yhdistää tuokioon ympäristökasvatusta. Lapset saivat itse leikata kertakäyttölautasista kranssit ja liimata niihin erilaisia lehtiä. Tämän kokeilevan toiminnan jälkeen saimme varmuuden, että luontotaide on lapsista kiinnostavaa sekä sen avulla pystyy opettamaan ympäristökasvatuksen lisäksi paljon muutakin. Tekniikka toimi hyvin lapsien kanssa, joten oli selvää, että se pysyy materiaalipaketissamme. Tämän kokeilevan toiminnan jälkeen halusimme lisätä materiaalipakettiin enemmän ympäristö- ja luontotaiteeseen liittyviä kuvaamataidon tekniikoita.

Arviointi- ja viimeistelyvaihe

Arviointia esiintyy jokaisessa kehittämisprosessin vaiheessa, mutta se voi olla lisäksi myös oma erillinen vaihe. Kyseisessä vaiheessa kehitettyä tuotosta arvioidaan yhdessä toimijoiden kanssa ja tarvittaessa tuotosta työstetään vielä lisää. Viimeistelyvaiheessa viimeistellään tuotos sekä kehittämishankkeenraportti, eli tässä tapauksessa materiaali-paketin sisältö sekä opinnäytetyö. Viimeistelyvaihe voi kestää melko kauan ja siihen on syytä varata aikaa. Tässä vaiheessa voi olla mukana kehittämishankkeeseen sitoutuneita henkilöitä. (Salonen 2013, 18.)

Teimme jatkuvaa arviointia koko prosessin ajan opinnäytetyöpäiväkirjojemme avulla sekä välipalautteiden avulla. Varsinainen arviointi- ja viimeistelyvaihe alkoi elokuussa 2017, jolloin lähetimme sähköpostitse osittain valmiin materiaali-pakettimme kehittämistyöryhmämme jäsenille. Saimme sähköpostitse palautetta ja viimeistely ideoita sen hetkisestä tuotoksestamme (liite 2). Saimme palautetta, että tuotoksemme visuaalinen ilme oli hyvä sekä kuvaamataito tekniikoiden jaottelu oli onnistunut. Otimme huomioon saamamme ehdotukset, esimerkiksi maalaustekniikoiden lisäämisen, ja toimimme niiden mukaan, jotta kuvaamataidon materiaali-paketista tulisi mahdollisimman hyödyllinen heille. Oli tärkeää saada palautetta tuotoksesta, jotta tiesimme, että olemmeko menossa oikeaan suuntaan, ja jotta se palvelisi myös heitä. Saimme varmuutta siitä, että materiaali-paketin sisältö oli hyvällä suunnalla. Vastasimme palautteeseen ja lupasimme ottaa heidän ehdotuksensa huomioon työstäessämme materiaali-pakettia.

Työstimme viimeistelyvaiheessa kuvaamataidon materiaali-pakettia vielä paljon. Lisäsimme siihen uusia kuvaamataide tekniikoita, muokkasimme visuaalista ilmettä, viimeistelimme kirjoitusasua sekä lisäsimme lähteet. Lokakuussa 2017 saimme kuvaamataidon materiaali-paketin eli kehittämistyömme tuotoksen valmiiksi ja otimme yhteyttä päiväkodin johtajaan. Kävi ilmi, että kesken kehittämishankkeemme päiväkodin johtaja oli vaihtunut. Sovimme uuden johtajan kanssa kehittämistyöntuotoksemme esittelypäivän. Menimme esittelemään valmista tuotosta Mukulax Hirvensalon henkilökunnalle heidän kokoukseensa lokakuun 2017 lopulla. Veimme mukana kuvaamataidon materiaali-paketin, joka oli koottu kansioon. Valmistelimme työntekijöille PowerPoint – esityksen, jossa kerroimme kehittämistyöhankkeestamme ja kehittämistyön tuotoksesta sekä lopussa oli palautekysely (liite 3). Työntekijät kirjasivat ylös palautetta tuotoksestamme. Valitettavasti kokoukseen ei päässyt osallistumaan kumpikaan kehittämistyöryhmäsämme jäljellä olevista henkilöistä. Päätimme, että laitamme heille palautekyselyn vielä

sähköpostitse, jotta saamme heiltä palautetta. Valitettavasti emme saaneet heiltä palautekyselyyn vastauksia.

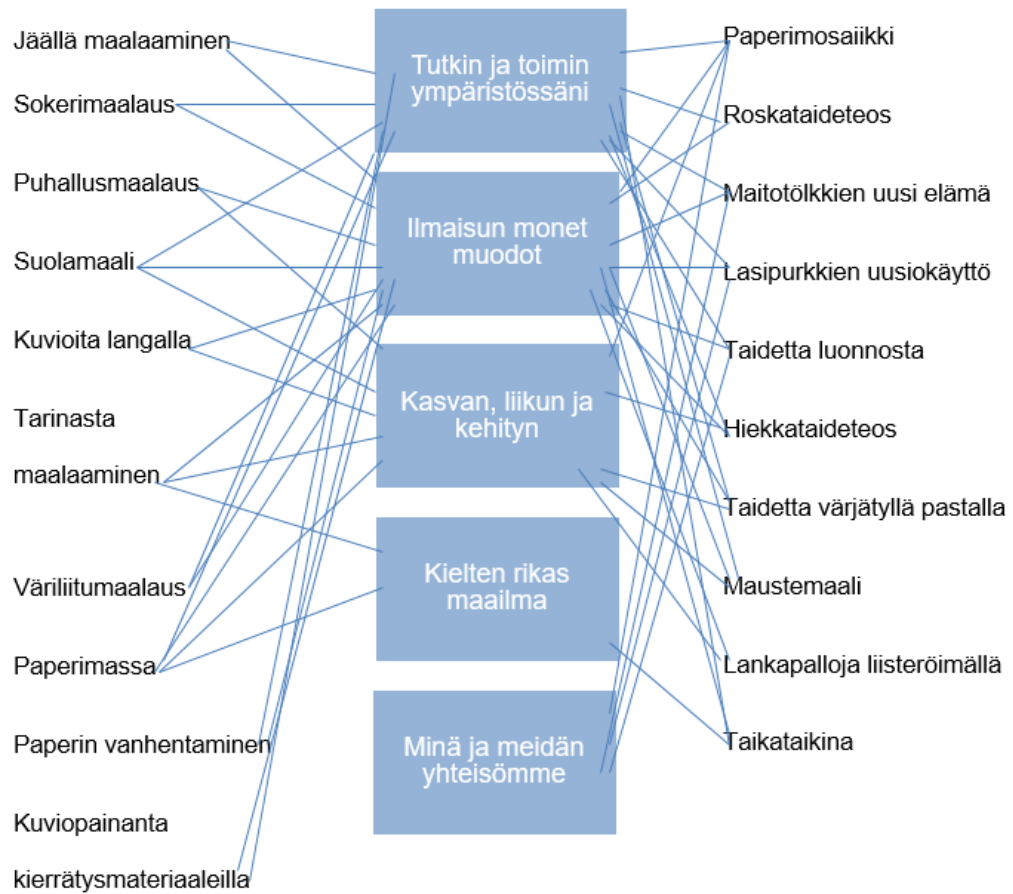
6 KUVAAMATAIDON MATERIAALIPAKETIN ESITTELY

Kehittämistyön konkreettisena tuotoksena syntyi kuvaamataidon materiaalipaketti. Materiaalipaketti on koottu kansioksi ja se sisältää 48 sivua. Materiaalipaketti sisältää kaksikymmentä 3-5-vuotialle soveltuvaa kuvataidetekniikan ohjetta. Materiaalipaketti sisältää sisällysluettelon, alkusanat, kuvaamataidetaide tekniikoiden ohjeet, taulukon, josta näkee, miten jokainen tekniikka vaikuttaa kehityksen osa-alueisiin (taulukko 2), sekä lähdeluettelon. Ohjeiden lisäksi olemme lisänneet vinkkejä, joiden avulla tekniikoita voi toteuttaa eri tavoilla. Lisäksi jokaisen ohjeen lopussa on laatikko, josta ilmenee, mihin valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman oppimisen alueeseen kyseinen tekniikka kuuluu.

Jokainen kansion ohje sisältää kuvan kyseisen kuvaamataidetekniikan tuotoksesta, siihen tarvittavista välineistä tai molemmista. Olemme ottaneet kaikki kuvat itse, joten tekijänoikeuksista kuvien käytössä ei ole tarvinnut miettiä. Olemme myös itse kokeilleet jo kaista tekniikkaa, koska halusimme varmistaa niiden toimivuuden itse.

Materiaalipaketin sisältämät tekniikat ovat itse keksimiämme, internetistä löydettyjä tai sovellettuja jo tuntemistamme tekniikoista. Internetistä löytämistämme tekniikoista olemme lisänneet lähdeviitteet. Toimeksiantajamme sekä kehittämistyöryhmän toiveena oli, että kansio olisi selkeä, helppokäyttöinen ja sisältäisi useita toisistaan eroavia tekniikoita. Toiveena oli myös, että ottaisimme tekniikoissa huomioon kestävän kehityksen ja käyttäisimme mahdollisimman paljon kierrätysmateriaaleja. Halusimme ottaa huomioon materiaalipaketissa myös varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden 2016 sisältämät oppimisen alueet. Sen vuoksi jokaiseen tekniikkaohjeeseen on myös merkitty, mihin oppimisen alueeseen kyseinen tekniikka sisältyy.

Kuvaamataidon materiaalipakettimme on tarkoitettu työntekijöiden tueksi, joten teimme siitä helppokäyttöisen ja selkeän. Halusimme, että tekniikat ovat helposti toteutettavissa, jotta myös sellaiset työntekijät, jotka eivät koe taidekasvatusta omaksi vahvuudekseen, uskaltaa kokeilla niitä lasten kanssa. Sähköinen versio materiaalipaketista jaetaan myös Mukulaxin pilvipalveluun, josta jokainen Mukulaxin työntekijä voi yksiköstä riippumatta käyttää sitä.

Kuva 2 Oppimisen alueet yhdistettynä kuvaamataidon materiaalipaketin tekniikoiden sisältöön (c Kaisa Peltomaa 2017).

Valitsimme materiaalipakettiin sellaisia tekniikoita, jotka kehittävät 3-5- vuotiaiden lasten fyysisiä, kognitiivisia sekä sosioemotionaalaisia taitoja. Jokainen valitsemamme tekniikka kehittää lapsen hienomotoriikkaa, silmän- ja käden yhteistyötä, havainnointia, omaa luovaa ilmaisua sekä emotionaalista kasvua. Otimme materiaalipakettia kootessamme siis huomioon 3-5-vuotiaiden lasten ikäryhmäkohtaiset kehitystehtävät, eli mitä taitoja sen ikäisten lasten tulisi osata.

Taulukko 2 Kuvaamataidon materiaalipaketin sisältämät tekniikat suhteessa 3-5-vuotiaan fyysiseen-, kognitiiviseen ja sosioemotionaaliseen kehitykseen (c Kaisa Peltomaa 2017).

TEKNIikka	FYYSINEN KEHITYS	KOGNITIIVINEN KEHITYS	SOSIOEMOTIONAALINEN KEHITYS
JÄÄLLÄ MAALAAMINEN	<ul style="list-style-type: none"> • hienomotoriikka: pinsetti/kynäote, käden liikerata • silmän ja käden yhteistyö • näkö- ja tuntoaisti • voiman harjoittelu 	<ul style="list-style-type: none"> • ympäristön havainnointi • kokemusten ja ideoiden muuntaminen kuvaksi • keskittyminen • mielikuvitus • värien oppiminen 	<ul style="list-style-type: none"> • tekemisen ja onnistumisen kokemukset • tunteiden, ajatusten ja ideoiden ilmaisu • identiteetti
SOKERIMAALAUS	<ul style="list-style-type: none"> • hienomotoriikka: kynäote, käden liikerata • silmän ja käden yhteistyö • näkö- ja makuaisti • voiman harjoittelu 	<ul style="list-style-type: none"> • värien oppiminen • syy-seuraussuhde • keskittyminen • mielikuvitus • ideoiden muuntaminen kuvaksi 	<ul style="list-style-type: none"> • tekemisen ja onnistumisen kokemukset • tunteiden, ajatusten ja ideoiden ilmaisu • identiteetti
PUHALLUSMAALAUS	<ul style="list-style-type: none"> • hienomotoriikka: pinsettiote • Suun lihaksiston kehittyminen (puhaltaminen) • silmän ja käden yhteistyö 	<ul style="list-style-type: none"> • värien oppiminen • keskittyminen • mielikuvitus • kokemusten laajentaminen • havainnointi 	<ul style="list-style-type: none"> • tekemisen ja onnistumisen kokemukset • tunteiden, ajatusten ja ideoiden ilmaisu • identiteetti • yhteistyötaidot
SUOLAMAALI	<ul style="list-style-type: none"> • hienomotoriikka: painaminen, pursottaminen, käden hallinta • silmän ja käden yhteistyö • näkö- ja tuntoaisti 	<ul style="list-style-type: none"> • kokemusten ja ideoiden muuntaminen kuvaksi • keskittyminen • mielikuvitus • värien oppiminen • syy-seuraussuhde • kokemusten laajentaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • tekemisen ja onnistumisen kokemukset • tunteiden, ajatusten ja ideoiden ilmaisu • identiteetti
KUVIOITA LANGALLA	<ul style="list-style-type: none"> • hienomotoriikka: kynä- ja pinsettiote, käden liikerata • karkeamotoriikka: koko kehon liikerata, voiman ja liikkeen nopeuden säätely • silmän- ja käden yhteistyö • suunta- ja tila hahmotus 	<ul style="list-style-type: none"> • tutkiminen • syy-seuraussuhde • keskittyminen • kokemusten laajentaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • tekemisen ja onnistumisen kokemukset • tunteiden, ajatusten ja ideoiden ilmaisu • identiteetti
TARINASTA MAALAAMINEN	<ul style="list-style-type: none"> • hienomotoriikka: kynäote, käden liikerata • silmän ja käden yhteistyö 	<ul style="list-style-type: none"> • kuullun ymmärtäminen • keskittyminen • mielikuvitus • kokemusten laajentaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • tekemisen ja onnistumisen kokemukset • tunteiden, ajatusten ja ideoiden ilmaisu • identiteetti
VÄRILIITUMAALAUS	<ul style="list-style-type: none"> • hienomotoriikka: kynäote, kädenliikerata 	<ul style="list-style-type: none"> • keskittyminen • mielikuvitus • tutkiminen 	<ul style="list-style-type: none"> • tekemisen ja onnistumisen kokemukset

	<ul style="list-style-type: none"> • silmän ja käden yhteistyö • näkö- ja tuntoaisti 	<ul style="list-style-type: none"> • syy-seuraus-suhteet • kokemusten laajentaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • tunteiden, ajatusten ja ideoiden ilmaisu • identiteetti
PAPERIMASSA	<ul style="list-style-type: none"> • hienomotoriikka: repiminen, vaivaaminen, painaminen, voiman säätely, käden liikerata • silmän ja käden yhteistyö • näkö- ja tuntoaisti 	<ul style="list-style-type: none"> • kokemusten laajentaminen • oppiminen teke-mällä itse • syy-seuraus-suhteet • mielikuvitus 	<ul style="list-style-type: none"> • tekemisen ja onnistu-misen kokemukset • tunteiden, ajatusten ja ideoiden ilmaisu • identiteetti • yhteenkuuluvuuden tunne • ryhmätyötaidot, yhteistyötaidot
PAPERIN VANHENTAMINEN	<ul style="list-style-type: none"> • hienomotoriikka: • repiminen, rypistäminen, painaminen, kynäote, käden liikerata • silmän ja käden yhteistyö • näkö-, tunto-, maku-, ja hajuaisti 	<ul style="list-style-type: none"> • kokemusten laajentaminen • syy-seuraus-suhteet • mielikuvitus • ympäristön havainnointi 	<ul style="list-style-type: none"> • tekemisen ja onnistu-misen kokemukset • tunteiden, ajatusten ja ideoiden ilmaisu • identiteetti • osallisuuden tunne
KUVIOPAINANTA KIERRÄ-TYSMATERIAALEILLA	<ul style="list-style-type: none"> • hienomotoriikka: painaminen, nostaminen • silmän ja käden yhteistyö • näkö- ja tuntoaisti • karkeamotoriikka: ke-honosien hallinta, kä-den- ja jalkojen liikerata 	<ul style="list-style-type: none"> • kokemusten laajentaminen • mielikuvitus • ympäristön havainnointi 	<ul style="list-style-type: none"> • tekemisen ja onnistu-misen kokemukset • tunteiden, ajatusten ja ideoiden ilmaisu • identiteetti • yhteenkuuluvuuden tunne • oikein toimimisen tunne
PAPERIMOSAIIKKI	<ul style="list-style-type: none"> • hienomotoriikka: • saksilla leikkaaminen, pinsettiote • silmän ja käden yhteistyö • hahmottaminen, luokit-telu • näkö- ja tuntoaisti 	<ul style="list-style-type: none"> • kokemusten laajentaminen • mielikuvitus • ympäristön havainnointi 	<ul style="list-style-type: none"> • tekemisen ja onnistu-misen kokemukset • tunteiden, ajatusten ja ideoiden ilmaisu • identiteetti • yhteenkuuluvuuden tunne
ROSKATAIDETEOS	<ul style="list-style-type: none"> • hienomotoriikka: • saksilla leikkaaminen, pinsetti- ja kynäote, rypistäminen, painaminen • käden liikerata • silmän ja käden yhteistyö 	<ul style="list-style-type: none"> • kokemusten laajentaminen • mielikuvitus • ympäristön havainnointi 	<ul style="list-style-type: none"> • tekemisen ja onnistu-misen kokemukset • tunteiden, ajatusten ja ideoiden ilmaisu • identiteetti
MAITOTÖLKKIEN UUSI ELÄMÄ	<ul style="list-style-type: none"> • hienomotoriikka: • saksilla leikkaaminen, pinsetti- ja kynäote • käden liikerata • silmän- ja käden yhteistyö 	<ul style="list-style-type: none"> • kokemusten laajentaminen • mielikuvitus • ympäristön havainnointi 	<ul style="list-style-type: none"> • tekemisen ja onnistu-misen kokemukset • tunteiden, ajatusten ja ideoiden ilmaisu • identiteetti • yhteenkuuluvuuden tunne • oikein toimimisen tunne
LASIPURKKIEN UUSIOKÄYTTÖ	<ul style="list-style-type: none"> • hienomotoriikka: • pinsetti- ja kynäote • käden liikerata • näkö- ja tuntoaisti • silmän ja käden yhteistyö 	<ul style="list-style-type: none"> • kokemusten laajentaminen • mielikuvitus • ympäristön havainnointi 	<ul style="list-style-type: none"> • tekemisen ja onnistu-misen kokemukset • tunteiden, ajatusten ja ideoiden ilmaisu • identiteetti

TAIDETTA LUONNOSTA	<ul style="list-style-type: none"> • hienomotoriikka: pinsetti- ja kynäote, nostaminen ja painaminen • käden liikerata • näkö- ja tuntoaisti • silmän- ja käden yhteistyö 	<ul style="list-style-type: none"> • kokemusten laajentaminen • mielikuvitus • ympäristön havainnointi • ideoiden muuntaminen kuvaksi 	<ul style="list-style-type: none"> • tekemisen ja onnistumisen kokemukset • tunteiden, ajatusten ja ideoiden ilmaisu • identiteetti • oikein toimimisen tunne
HIEKKATAIDETEOS	<ul style="list-style-type: none"> • hienomotoriikka: pursottaminen, painaminen, käden hallinta • silmän- ja käden yhteistyö • näkö- ja tuntoaisti 	<ul style="list-style-type: none"> • kokemusten laajentaminen • mielikuvitus • ympäristön havainnointi • ideoiden muuntaminen kuvaksi 	<ul style="list-style-type: none"> • tekemisen ja onnistumisen kokemukset • tunteiden, ajatusten ja ideoiden ilmaisu • identiteetti
TAIDETTA VÄRJÄTYLLÄ PASTALLA	<ul style="list-style-type: none"> • hienomotoriikka: kynä- ja pinsettiote • silmän- ja käden yhteistyö • näkö- ja tuntoaisti 	<ul style="list-style-type: none"> • kokemusten laajentaminen • syy-seuraus-suhde • mielikuvitus • ympäristön havainnointi • lajittelu 	<ul style="list-style-type: none"> • tekemisen ja onnistumisen kokemukset • tunteiden, ajatusten ja ideoiden ilmaisu • identiteetti
MAUSTEMAALI	<ul style="list-style-type: none"> • hienomotoriikka: kynäote, käden liikerata • silmän- ja käden yhteistyö • näkö-, tunto-, maku ja hajuaisti 	<ul style="list-style-type: none"> • kokemusten laajentaminen • mielikuvitus • ympäristön havainnointi • ideoiden muuntaminen kuvaksi 	<ul style="list-style-type: none"> • tekemisen ja onnistumisen kokemukset • tunteiden, ajatusten ja ideoiden ilmaisu • identiteetti
LANKAPALLOJA LIISTE-RÖIMÄLLÄ	<ul style="list-style-type: none"> • hienomotoriikka: pinsettiote, pujottelu, käden liikerata • silmän ja käden yhteistyö • näkö- ja tuntoaisti • suun lihakset 	<ul style="list-style-type: none"> • kokemusten laajentaminen • mielikuvitus • ympäristön havainnointi 	<ul style="list-style-type: none"> • tekemisen ja onnistumisen kokemukset • tunteiden, ajatusten ja ideoiden ilmaisu • identiteetti
TAIKATAIKINA	<ul style="list-style-type: none"> • karkeamotoriikka: vaivaaminen, käsien lihaksiston käyttö • silmän ja käden yhteistyö • näkö- ja tuntoaisti 	<ul style="list-style-type: none"> • kokemusten laajentaminen • mielikuvitus • ympäristön havainnointi • tutkiminen • ideoiden muuntaminen konkreettiseksi 	<ul style="list-style-type: none"> • tekemisen ja onnistumisen kokemukset • tunteiden, ajatusten ja ideoiden ilmaisu • identiteetti

Helpottaaksemme työntekijöiden työtä, liitimme laatimamme taulukon (taulukko 2) kuvaamataidon materiaalipaketin loppuun. Jokainen kuvaamataidon tekniikka vaikuttaa osaltaan jokaiseen osa-alueeseen. Työntekijöiden on helppo katsoa, miten kyseiset tekniikat kehittävät lasta kyseisellä osa-alueella.

7 KEHITTÄMISTYÖN ARVIOINTI

7.1 Kehittämistyön tuotoksen arviointi

Kehittämistehtävänäimme oli luoda monipuolinen kuvaamataidon materiaalipaketti 3-5-vuotiaille lapsille pohjautuen kestävään kehitykseen. Materiaalipaketin kuvataidetekniikoissa oli tärkeää huomioida valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueet sekä 3-5-vuotiaiden lasten kehitys suhteessa kuvaamataitoon. Hyödynsimme erilaisia luonnonmateriaaleja sekä uusiokäytimme esimerkiksi kierrätysmateriaaleja.

Kehittämistyön prosessin alussa päätimme jakaa materiaalipaketin ikäjakauman 1-6-vuotiaisiin. Ajatuksena oli, että materiaalipaketti olisi jaoteltu kolmeen osa-alueeseen: 1-2-vuotiaisiin, 3-4-vuotiaisiin sekä 5-6-vuotiaisiin. Jokaisessa osa-alueessa olisi ollut ikäryhmälle sopivia kuvaamataidon tekniikoita. Yhdessä toimeksiantajamme kanssa päätimme rajata materiaalipaketin ikäjakauman 3-5-vuotiaisiin, jotta materiaalipaketti palvelisi Mukulax Hirvensalon vanhimpien lasten ryhmiä sekä totesimme, että rajaus 1-6-vuotiaisiin olisi ollut liian laaja.

Saimme toimeksiantajalta luvan suunnitella materiaalipaketin sisältöä melko vapaasti. Tämä tuntui meistä toisaalta hyvältä haasteelta, mutta myös hankalalta. Ilman tiettyä teemaa tai mitään toiveita liittyen materiaalipaketin sisältöön, oli vaikea alkaa työstää materiaalipakettia siten, että materiaalipaketista tulisi hyödyllinen ja käyttökelpoinen toimeksiantajallemme. Saatuamme kehittämistyöryhmän, saimme selkeämpiä ohjeita ja toiveita liittyen materiaalipaketin sisältöön.

Aluksi materiaalipaketillamme ei ollut mitään tiettyä teemaa. Kehittämistyöryhmän ensimmäisessä kokouksessa vuoden 2017 alkupuolella materiaalipaketin teemaksi valikoitui kestävä kehitys toimeksiantajan toimesta. Rajaus helpotti ja selvensi, minkä tyyppisiä kuvataidetekniikoita valikoimme materiaalipakettiimme. Toimeksiantaja toivoi, että materiaalipaketin kuvataidetekniikat olisivat helposti sovellettavia. Mielestämme saimme koottua materiaalipakettiin tekniikoita, joita on helppo soveltaa niin kolmevuotiaille kuin viisivuotiaille.

Mielestämme valmis tuotos vastaa hyvin toimeksiantoa. Saimme koottua laajan kuvaamataidon materiaalipaketin, jossa on huomioitu 3-5-vuotiaiden lasten kehitys sekä

valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, erityisesti varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueet. Otimme huomioon toimeksiantajan toiveet sekä palautteen. Pyrimme huomioimaan kestävästä kehitystä mahdollisimman paljon valikoidessamme kuvaamataidon tekniikoita materiaalipakettiimme. Huomasimme, että se ei ollut aina niin helppoa yhteiskunnassamme, jossa usein taidetuokioissa tukeudutaan välineisiin, jotka kuluttavat luontoa, vaikka ekologisimpiakin keinoja olisi tarjolla. Saimme kunnolla haastaa itseämme, jotta keksimme kuvaamataidon tekniikoita, jotka säästäisivät luontoa mahdollisimman paljon.

Materiaalipaketin sisällysluettelo sekä sivunumerot helpottavat lukijaa etsimään sieltä tarvitsemansa tekniikat. Lisäksi materiaalipaketti on jaettu neljään osa-alueeseen; maa-laustekniikat, paperitekniikat, ympäristötaide sekä muut tekniikat. Olemme ottaneet materiaalipaketin kuvat itse ja mielestämme ne tuovat materiaalipakettiimme väriä sekä piiristystä. Uskomme niiden innostavan ja houkuttelevan lukijaa toteuttamaan tekniikoita.

Mielestämme onnistuimme kokoamaan materiaalipakettiin monipuolisesti kuvaamataidon tekniikoita. Jokaisesta tekniikasta on kerrottu mitä välineitä tekniikan toteuttamiseen tarvitaan. Jokaiseen tekniikkaan on koottu erilaisia vinkkejä, miten kyseistä kuvaamataidon tekniikkaa voi soveltaa ja miten sitä voi käyttää esimerkiksi värien opettelussa. Lisäksi olemme koonneet mitkä oppimisalueet liittyvät kuhunkin tekniikkaan.

Mielestämme kehittämistyömme raportti ja sen tietoperusta tukevat kuvaamataidon materiaalipakettiamme. Olemme käsitelleet kehittämistyömme tietoperustassa taidekasvatusta varhaiskasvatuksessa kuten taidekasvatuksen periaatteita ja sen merkitystä ja lapsen taiteellista toimijuuden tukemista (luku 3) sekä kuvaamataidon merkitystä 3-5-vuotiaan lapsen kehitykselle (luku 4). Olemme koonneet materiaalipakettimme alkuun tiivistyksen tietoperustastamme, jotta lukija ymmärtäisi teorian tiedon tärkeyden toteuttaessaan materiaalipaketin tekniikoita lasten kanssa. Materiaalipaketin lopussa on taulukko (Taulukko 2), josta työntekijän on helppo katsoa, mitä jokainen tekniikka kehittää lapsessa. Olemme erityisen tyytyväisiä kyseiseen taulukkoon, koska mielestämme se on toimiva ja yhdistää hyvin tuotoksemme ja kehittämistyössä käytetyn teorian.

Kävimme esittämässä kuvaamataidon materiaalipakettimme Mukulax Hirvensalossa. Paikalla oli jokaisesta päiväkodin ryhmästä ainakin yksi työntekijä. Esittelimme työmme käyttäen tukena Power Point -esitystä sekä olimme tulostaneet ja laittaneet tuotoksemme konkreettiseen kansioon, jonka annoimme henkilökunnalle yhteiseksi. Pyy-simme henkilökunnalta palautetta materiaalipaketin ulkonäöstä, sisällöstä ja

hyödynnettävyydestä (liite 3). Saimme suullista sekä kirjallista palautetta päiväkodin henkilökunnalta. Henkilökunnan mielestä materiaalipakettimme ulkonäkö on selkeä ja värikäs sekä erityisesti kuvat saivat paljon kehuja. Henkilökunnan mielestä sisällysluettelo on hyvä, sillä siitä pystyy helposti katsomaan mitä tekniikoita materiaalipaketissa on sekä sen avulla löytää helposti etsimänsä. Henkilökunnan mukaan väliotsikot olivat hyviä sekä ne tuovat materiaalipakettiin selkeyttä. Henkilökunnan mielestä materiaalipaketin sisältö on tiivis, selkeä ja monipuolinen sekä helposti sovellettava. Materiaalipaketin alkusanat saivat kehuja, sillä siinä konkretisoituu teorian merkitys suhteessa kuvaamataidon tekniikoihin. Saimme kehuja siitä, että olimme hyvin huomioineet oppimisen alueet materiaalipaketissamme. Henkilökunnan mielestä materiaalipakettia pystyy hyvin hyödyntämään eri-ikäisten ryhmässä sekä se on tosi hyvä ammattilaisen käyttöön. Saimme kehuja siitä, että olimme ottaneet huomioon toimeksiantajan toiveet. Henkilökunta vaikutti hyvin tyytyväiseltä sekä sanoi ottavansa materiaalipakettimme varmasti käyttöön.

Toimeksiannon mukaisesti teimme materiaalipaketin Mukulax Hirvensalon henkilökunnalle. Materiaalipaketin valmistuttua toimeksiantaja oli sitä mieltä, että materiaalipaketti jaetaan Mukulax Oy:n kaikkiin kuuteen yksikköön. Materiaalipaketin levityksestä vastaa toimeksiantaja. Annoimme materiaalipaketin Mukulax Hirvensalolle konkreettisesti kansiossa sekä lähetimme tuotoksen myös sähköisesti PDF-muodossa. Toimeksiantaja lähettää materiaalipakettimme sähköisesti työntekijöiden yhteiseen pilvipalveluun, josta jokaisen yksikön on mahdollista ottaa se käyttöön. Annoimme Lastentalo Mukulax Oy:lle vain yhden konkreettisen kansion, sillä haluamme toimia kestäväen kehityksen mukaisesti materiaalipaketin teemamme mukaisesti. Sähköisesti PDF-muodossa materiaalipaketin levitys on ekologisempaa.

Olemme kokeilleet muutamia materiaalipakettimme tekniikoita Hirvensalo Mukulaxissa sekä olemme kokeilleet kaikkia tekniikoita itse ja välillä myös omilla työpaikoillamme. Silti mietimme, tuleeko materiaalipakettimme hyötykäyttöön Hirvensalo Mukulaxissa vähäisen testaamisen vuoksi juuri kyseisessä yksikössä. Olemme sopineet tekniikoista kehittämistyöryhmämme kanssa, mutta kuitenkin suurin osa henkilökunnasta ei ole ollut mukana luomassa materiaalipakettia. Pohdimme riittävätkö pelkät kirjoitetut ohjeet ja kuvat innostamaan henkilökuntaa käyttämään materiaalipakettiamme käytännössä. Jos esimerkiksi toinen meistä olisi ollut viimeisessä harjoittelussa kyseisessä päiväkodissa, materiaalipakettimme olisi voinut paremmin juurtua osaksi päiväkodin toimintatapoja. Mietimme, että tuleeko materiaalipaketista lopulta enemmän hyötyä meille kuin toimeksiantajalle. Kuitenkin saatuamme erittäin hyvää palautetta Mukulax Hirvensalon

henkilökunnalta, koemme, että he hyötyvät materiaalipaketistamme. Henkilökunta vaikutti erittäin innostuneelta ja motivoituneelta käyttämään materiaalipakettiamme, vaikka suurin osa ei ole ollut luomassa materiaalipakettia.

7.2 Kehittämistyön prosessin arviointi

Kehittämistyön prosessi kesti vuoden 2016 lokakuusta vuoden 2017 marraskuuhun. Prosessi eteni koko ajan, mutta hiljalleen. Prosessin alussa olimme hyvin innostuneita ja motivoituneita sekä pääsimme hyvään vauhtiin. Muiden koulutehtävien mennessä edelle, prosessissa oli alkuaikoina pieniä taukoja. Vuoden 2017 loppukeväältä tähän päivään asti prosessi on edennyt hyvään tahtiin. Uskomme, että kehittämistyöryhmän saanti oli ratkaiseva tekijä. Saatuamme kehittämistyöryhmän, innostuimme taas ihan uudella tavalla ja tiesimme, mitä teemme.

Olemme pohtineet, että kehittämistyön prosessi olisi varmaan edennyt tehokkaammin, jos aikaa tehdä työtä ei olisi ollut yhtä paljon. Seurattuamme vierestä, miten osa luokkatovereistamme suoritti oman prosessina puoli vuotta lyhyemmässä ajassa, pohdimme, olisimmeko pystyneet samaan. Loppujen lopuksi koemme, että emme olisi voineet suorittaa prosessia yhtään nopeammin. Jos olisi ollut vähemmän aikaa, olisimme olleet varmasti tehokkaampia, mutta olisimme todennäköisesti uupuneet töiden vieressä suurimman osan ajastamme.

Mielestämme valitsemamme menetelmät olivat meille sopivia ja hyödyllisiä. Ainoastaan alkukartoituskysely ei toiminut kovin hyvin kohdallamme. Käytimme kyselyn luomiseen paljon aikaa, mutta harmiksemme se ei tuottanut tulosta yrityksistämme huolimatta. Jäimme pohtimaan, olisimmeko voineet osallistaa Mukulax Hirvensalon henkilökuntaa jollain toisella tavalla paremmin. Olisiko esimerkiksi ollut parempi, jos olisimme itse menneet johonkin viikkopalaveriin käymään ja keränneet suullisesti toiveita materiaalipaketin suhteen. Olisi ollut monta vaihtoehtoa, miten toiveita olisi voinut kerätä. Valitsemamme keino ei tällä kertaa ollut parhain mahdollinen, mutta opimme valinnastamme. Palautekyselyn suhteen toimimme eri tavalla ja keräsimme palautetta materiaalipaketistamme suullisesti sekä kirjallisesti materiaalipakettimme esittämisen yhteydessä. Lisäksi lähetimme kehittämistyöryhmämme jäsenille palautekyselyn sähköpostitse, johon emme tosin saaneet vastausta.

Aikaisemman tiedon käyttö oli kehittämistyömme kannalta aivan välttämätöntä. Ilman teoretietoa, kehittämistyöstämme olisi tullut perustelematon sekä hyödytön. Kokeileva toiminta antoi meille paljon. Näimme käytännössä, miten ideoimamme kuvaamataidon tekniikat toimivat ja meillä oli mahdollisuus muokata tekniikoita. Esimerkiksi, kun kokeilimme tekniikoitamme, huomasimme, että hyväksi ajateltu tekniikka ei toiminutkaan käytännössä. Kokeilevan toiminnan avulla valikoimme materiaalipakettiimme kuvaamataidon tekniikat. Henkilökohtainen kehittämispäiväkirja auttoi meitä purkamaan ja selventämään ajatuksiamme. Kirjoitimme kehittämispäiväkirjaan ideoita ja ajatuksia prosessin kaikista vaiheista. Lisäksi kirjoitimme kehittämispäiväkirjaan, mitä asioita työstämme seuraavalla tapaamiskerralla.

Kehittämistyöryhmämme antoi meille ideoita ja toiveita materiaalipakettiin liittyen. Kehittämistyöryhmämme antoi meille varmuutta myös siitä, että olemme menossa oikeaan suuntaan materiaalipakettimme suhteen. Pidimme palavereja kehittämistyöryhmämme kanssa sekä olimme yhteydessä heihin sähköpostitse. Jäimme kuitenkin miettimään olisiko meidän pitänyt enemmän olla yhteydessä kehittämistyöryhmäämme. Olisiko meidän esimerkiksi pitänyt lähettää heille useammin kuin muutaman kerran kehittämistyön prosessin aikana keskeneräinen materiaalipakettimme ja pyytää palautetta tuotoksestamme siinä vaiheessa.

Yhteistyö toimeksiantajan kanssa sujui prosessin ajan hyvin. Kysymyksiimme vastattiin suhteellisen nopeasti sekä meidät otettiin aina lämpimästi vastaan. Varsinkin kun saimme kehittämistyöryhmän, kehittämistyötä oli paljon helpompi tehdä. Kehittämistyöryhmän kanssa yhteistyö sujui hyvin, vaikka jokaisella tapaamiskerralla kaikki jäsenet eivät päässeet paikalle. Olimme yhteydessä kehittämistyöryhmämme kanssa useimmiten sähköpostin välityksellä. Saimme kehittämistyöryhmältä hyvin tukea, tosin olisimme toivoneet enemmän toiveita ja ajatuksia materiaalipaketin sisällön suhteen materiaalipaketin suunnitteluvaiheessa. Saimme tosin sanoen kehittämistyöryhmältä melko vapaat kädet tuotoksemme suhteen ja tapaamisissa he myötäilivät meidän suunnittelema ideoitamme. Välillä prosessin aikana pohdimme, tulisiko kehittämistuotoksesta heidän tarpeidensa mukainen, koska emme olleet saaneet selkeitä toiveita sisällön suhteen.

Kehittämistyön prosessi on ollut pitkä ja eikä se ole koko ajan mennyt suunnitelmien mukaan. Ilman toistemme tukea emme olisi päässeet kehittämistyössämme näin hyvään lopputulokseen. Meillä molemmilla on ollut prosessin aikana erilaisia ideoita, joita olemme yhdistäneet. Olemme käyttäneet prosessissa hyödyksi molempien erilaisia

taitoja. Olemme molemmat pystyneet tuomaan esille omia ajatuksiamme ja toteuttaneet kehittämistyötä tasavertaisesti. Uskomme tämän olevan syy siihen, että yhteistyömme on sujunut mutkattomasti.

7.3 Ammatillinen kasvu ja eettiset pohdinnat

Pohdimme kehittämistyön eettisyyttä sekä ammatillista kasvuamme käyttäen apuna lastentarhanopettajan ammattietiikkaa sekä sosionomin kompetensseja. Lastentarhanopettajan ammattietiikan mukaan lastentarhanopettaja muun muassa edistää ja ohjaa lasten kasvua, kehitystä ja oppimista ilon ja leikin ilmapiirissä. Lastentarhanopettaja harjaannuttaa lapsia hyvään, vastuulliseen ja vapaaseen elämään yhteiskunnassamme. Lastentarhanopettaja tukee vanhempia kasvatustyössään, toimii työyhteisössä pedagogisena asiantuntijana, sekä tiedostaa kasvatus- ja opetustyön tärkeyden yhteiskunnassamme. (Lastentarhanopettajaliitto 2005, 5-7.)

Sosionomin kompetensseja ovat sosiaalialan eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen sekä työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjyysosaaminen. (Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit 2016.)

Kuvaamataidon materiaalipakettia suunnitellessamme sekä tehdessämme otimme huomioon lastentarhanopettajan ammattieettiset periaatteet. Pehdyimme kattavasti teoretietoon 3-5-vuotiaan lapsen kehityksestä, jotta tunnistaisimme ne kehityksen osa-alueet, joita materiaalipakettimme tekniikat tukevat. Pyrimme tekemään materiaalipaketin tekniikoista mahdollisimman lapsenmielisiä, jotta oppiminen tapahtuisi ilon ja innostuksen kautta. Materiaalipaketin teemana toimii kestävä kehitys, joten materiaalipaketin tekniikat pyrkivät opettamaan lapsia ekologisempaan elämäntapaan. Taidetuokiot toimivat yhtenä hyvänä tapana harjaannuttaa lapsia hyvään ja vastuullisempaan elämään yhteiskunnassamme.

Kehittämistyön prosessi oli pitkä, mutta opettavainen. Opimme luomaan ammatillisen vuorovaikutus- ja yhteistyösuhteen toimeksiantajan sekä työyhteisön kanssa. Kehittämistyön edetessä ymmärsimme, miten suuressa merkityksessä yhteistyö toimeksiantajan kanssa on, jotta kehittämistyön tuotoksesta tulisi toimeksiantajalle hyödyllinen. Kehittämistyön tuotoksen suunnittelu ja teko antoivat meille paljon uutta tietoa ja

kokemusta. Opimme paljon uutta teorian tietoa liittyen muun muassa taidekasvatukseen sekä 3-5-vuotiaan lapsen kehitykseen ja mikä merkitys kuvaamataidolla on liittyen lapsen fyysiseen, kognitiiviseen sekä sosio-emotionaaliseen kehitykseen. Prosessin alussa emme ajatelleet, miten suuri merkitys teorian tiedolla sekä esimerkiksi valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman oppimisen alueilla on kehittämistyön onnistumisen ja kattavuuden kannalta.

Pääsimme osallistumaan kehittämistyön tekemisen kautta suunnitelmalliseen sekä pitkäkestoiseen kehittämishankkeeseen, joka kasvatti meitä suuresti ammatillisesti. Kehittämistyö oli kestoltaan yli vuoden mittainen, joten opimme miten tärkeää ovat dokumentointi sekä ajan käytön suunnittelu. Ilman kehittämispäiväkirjoja emme olisi pystyneet jäsentämään niin hyvin ajatuksiamme, ideoitamme ja aikataulutusta. Suunnittelu sekä dokumentointi auttoivat meitä kehittymään sekä pääsemään eteenpäin kehittämistyössämme.

Koemme, että kehittämistyön prosessi lisäsi suuresti ammatillista kasvuamme. Alussa emme osanneet yhtään ajatella miten paljon tulisimme oppimaan prosessin aikana. Erityisesti materiaalipaketin työstäminen antoi meille paljon, koska loimme kattavan kuvaamataidon tekniikoiden kokonaisuuden työväliseksi myös omaan työhömmemme. Opimme tuotoksen kautta kehittämishankkeen suunnittelusta, toteutuksesta ja sen arvioinnista sekä raportoinnista.

Yksi eettinen haaste koko kehittämistyön prosessin ajan oli se, että emme suorittaneet harjoittelua Mukulax Hirvensaloon vaan aloitimme työt toisessa yrityksessä kehittämistyön prosessin puolesta välissä. Emme siis kunnolla tienneet lastentalo Mukulax Oy:n ideologiasta sekä toimintatavoista yrityksen internetsivuja enempää. Jos olisimme suorittaneet harjoittelun Mukulax Hirvensaloon, olisimme varmasti pystyneet paremmin kokeilemaan materiaalipaketin harjoitteita kyseissä yksikössä. Lisäkokeilut olisivat varmasti tukeneet materiaalipaketin hyödynnettävyyttä.

Työntekijöiden aktiivisuus sekä osallisuus olivat myös suuria eettisiä kysymyksiä. Emme saaneet yhtäkään vastausta alkukartoituskyselymme, ja se sai meidät pohtimaan monia asioita. Pohdimme esimerkiksi sitä osallistimmeeko työntekijöitä väärällä tavalla. Varmasti yksi suuri tekijä vastaamattomuuteen oli kiire. Tiedämme kokemuksesta, että varhaiskasvatuksen työkentällä on jatkuvasti kova kiire, joten silloin ei välttämättä ehdi osallistua kaikkeen. Kehittämistyöryhmä antoi meille neuvoja, vinkkejä, toiveita sekä palautetta, joten alkukankeuden jälkeen pääsimme lopulta hyvin vauhtiin.

Saatuamme kuulla, että materiaalipakettimme levitetään kaikkiin lastentalo Mukulax Oy:n yksiköihin, pohdimme työntekijöiden osallisuutta. Muiden yksiköiden työntekijöillä ei ollut mahdollisuutta vaikuttaa materiaalipaketin sisältöön, joka voi vaikuttaa siihen, että materiaalipaketti tuntuu muista työntekijöistä irralliselta ja vaikeasti lähestyttävältä. Emme voineet alussa tietää kuinka suurelle yleisölle materiaalipaketti lopulta levitetään, joten emme olisi voineet osallistaa työntekijöitä Mukulax Hirvensaloa enempää. Tuotoksemme piti aluksi suuntautua 1-6-vuotiaille lapsille, mutta laajan ikähaarukan vuoksi sitä pienennettiin 3-5-vuotiaisiin. Mahdollisena jatkokehittämisideana voisi olla materiaalipaketin tekniikoiden soveltaminen alle kolmevuotiaalle lapsille.

Nyt kehittämistyön ollessa ohi, voimme vain todeta, että opimme paljon. Kuvaamataidon materiaalipaketin luominen oli monivaiheinen prosessi, joka opetti meille paljon kehittämishankkeen suunnittelusta, toteutuksesta sekä sen arvioinnista ja raportoinnista. Ymmärsimme kehittämistyön edetessä aikataulusuunnitelman ja siinä pysymisen merkityksen. Opimme myös paljon reflektoidulla omaa työskentelyämme henkilökohtaisten päiväkirjojen avulla. Toisaalta opettavaista oli myös toisiltamme saatu palaute työskentelystä.

8 LÄHTEET

Ahonen, T.; & Lyytinen, H. & Lyytinen, P. & Nurmi, J-E. & Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2014. Ihmisen psykologinen kehitys. 5., uudistettu painos. Porvoo: WSOY.

Ahvenainen, O; Ikonen, O. & Koro, J. 1994. Erytispedagogiikka 2 - Eryityskasvatuksen käytäntö. Juva: WSOY.

Gaitskell, C. & Hurwitz ,A.. 1975. Children and their art Methods for the Elementary School. United States Of The America: Harcourt Brace Jovanovich, INC.

Hujala, E. & Turja, L. 2016. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Karppinen, S.; Puurula, A. & Ruokonen, I. 2001. Taiteen ja leikin lumous. Helsinki: Finn Lectura.

Karppinen, S.; Ruokonen, I. & Uusikylä, K. 2005. Taidon ja taiteen luova voima - kirjoituksia 9–12- vuotiaiden lasten taito- ja taidekasvatuksesta. Helsinki: Finn Lectura.

Kauppinen, H. & Wilson, B. 1981. Kuvaamataidon didaktiikka. Keuruu: Otava.

Keenan, T.; Subhadra E.; & Crowley, K. 2016. An Introduction to Child Development. United Kingdom: Sage Publications LTD.

https://books.google.fi/books?id=kz1DCgAAQBAJ&printsec=frontcover&dq=child+development&hl=fi&sa=X&ved=0ahUKEwji0lb6_LHXAhUmAZoKHT3qCYk4ChDoAQggMAE#v=onepage&q=child%20development&f=false

Koivunen, P-L. & Lehtinen, T. 2015. Kasvu kiikarissa – Havainnoinnin käsikirja varhaiskasvattajille. Juva: PS-kustannus.

Kuusela, M.; Rusanen,S. & Rintakorpi, K. & Torkki, K. 2014. Musta tuntuu punaiselta – Kuvataiteellinen toiminta varhaisiässä. Helsinki: Lasten Keskus ja Kirjapaja Oy.

Kurtio, T. & Kurki, O. 1991. Varhaiskasvattajan ympäristöopas. 2., uudistettu painos. Ylöjärvi: Painohäme Oy.

Lastentalo Mukulax 2017a. Laadukasta varhaiskasvatusta sekä esiopetusta Turussa. Viitattu 4.5.2017 <https://www.mukulax.fi/>.

Lastentalo Mukulax 2017b. Mukulax Hirvensalo. Viitattu 4.5.2017 <https://www.mukulax.fi/hirvensalo/>.

Lastentarhanopettajanliitto 2005. Lastentarhanopettajan ammattietiikka. Viitattu 7.10.2017 <http://www.lastentarha.fi/cs/itol/Ammattietiikka>.

Naukarinen. O. 2007. Art of The Environment. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy

Rosenberg, T. 1993. Pienestä pitäen - Ympäristökasvatus ja päivähoidon ekologinen arki. Jyväskylä: RAK ja Suomen Luonnonsuojeluliitto.

Ruokonen, I.; Rusanen, S. & Välimäki A. 2009. Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa – iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön – Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Turun ammattikorkeakoulun puheenvuoroja 72. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit 2016. Hyväksytty sosiaalialan AMK-verkoston verkostokokouksessa Kuopiossa 29.4.2016.

Takala, A. & Takala, M. 1980. Psykologinen kehitys lapsuusiässä. Porvoo: WSOY:n graafiset laitokset.

Tarkkonen, T. & Sassi, P. 2006. Lapsi ja taide – puheenvuoroja taidekasvatuksesta. Helsinki: Cultura Oy.

THL 2016. Varhaiskasvatus. Viitattu 26.1.2016 <https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/varhaiskasvatuspalvelut>.

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampere University Press.

Varhaiskasvatuslaki 36/1973. Voimaantulo 1.4.1973. Saatavilla sähköisesti osoitteessa <http://www.finlex.fi/fi/laki/smur/1973/19730036>.

Varhaiskasvatuslaki 580/2015. Voimaantulo 8.5.2015 <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150580>.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Opetushallitus. Määräykset ja ohjeet 2016:17. Tampere: Juvenes-Print – Suomen yliopistopaino Oy.

Vilén, M.; Vilhunen, R.; Vartiainen, J.; Sivén, T.; Neuvonen, S. & Kurvinen, A. 2013. Lapsuus – erityinen elämänvaihe. 1.-5. painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Wright, A. 2001. Art and Crafts with Children (Primary Resource Books for Teachers). United Kingdom: Oxford University Press.

https://books.google.fi/books?id=2PKdBgAAQBAJ&printsec=frontcover&dq=art+and+children&hl=fi&sa=X&ved=0ahUKEwiqmZmv_rHXAhWIZFAKHAV5DMwQ6AEIMjAC#v=onepage&q=art%20and%20children&f=falsechildren

Ympäristöministeriö 2017. Mitä on kestävä kehitys. Viitattu 11.10.2017 http://www.ym.fi/fi-fi/ym-paristo/kestava_kehitys/mita_on_kestava_kehitys.

Alkukartoituskysely

Hei! Tarkoituksenamme on tehdä kuvaamataidon materiaalipaketti päiväkodin työntekijöiden tueksi. Kuulisimme mielellämme hieman työntekijöiden näkemyksiä ja ajatuksia tulevasta opinnäytetyöstämme. Alla muutama kysymys, kiitämme paljon vastauksista!

1. Mikä olisi paras tapa rajata/luokitella materiaalipakettia, esim. ikätasoinnain, vuodenaikat, erilaiset tekniikat jne.?

2. Olisiko päiväkodin arjessa materiaalipakettia helpompi käyttää konkreettisenä kansiona vai digitaalisena versiona?

3. Millaisia erilaisia tekniikoita toivoisit kansioista löytyvän?

4. Mitä tulisi kuvaamataidon materiaalipakettia tehdessä ottaa erityisesti huomioon?

5. Muita ideoita/lisättävää?

Välipalaute

Kuvaamataidon materiaalipakettimme tällä hetkellä

0 1 v

Yö Perhoset <yoperhoset1@gmail.com>

ma 7.8, 11:24

Muuriainiemi Jenni v

Vastaa kaikille | v

Moikka!

Kiitos paketista, näyttää tosi hyvälle. Jos teillä on vielä lisää eri maalausjuttuja mitä voisi lisätä, niin olisi hyvä jos saisi vähän laajemman pakeetin? Kuvat on tosi selkeitä ja hienosti jaoteltuja sopivasti tekniikan kera. Voisi miettiä vielä jos ei kotoa tai päiväkodista löydy juurikin tuota välinettä, millä sen voisi korvata tai voisiko sen tehdä jollain eri tapaa. Tässä teille miettimistä, mutta näyttää jo tosi hyvältä.

terkuin: Maria

20. kesäkuuta 2017 klo 14.06 Muuriainiemi Jenni <jenni.muuriainiemi@edu.turkuamk.fi> kirjoitti:

Hei,

Liitteenä materiaalipakettimme. Työmme on vielä hyvin vaiheessa, joten tämä on hyvin alustava versio. Saa sanoa jos tulee mieleen jotain kehittämis ehdotuksia :)

Ystävällisin terveisin,
Jenni

Palautekysely

Palautetta..

1. Anna palautetta materiaalipaketin ulkonäöstä
2. Anna palautetta materiaalipaketin sisällöstä
3. Anna palautetta hyödynnettävyydestä
4. Herääkö muita ajatuksia materiaalipaketista?

